№ 254 ԿԻՐԱԿԻ, 14 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 1910 ԿԻՐԱԿԻ, 14 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ № 254

ԵՐԵՍՈՒՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գտնվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул., № 5.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Խմբագրատան տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն. օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Խմբագրատան տելեֆոն № 253.

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1911 ԹՒԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(39-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, 11 ամսվանը նոյնպէս 10 ր., 10 ամսվանը՝ 9 ր., 9 ամսվանը՝ 8 ր., 8 ամսվանը՝ 7 ր., 7 և 6 ամսվանը՝ 6 ր., 5 ամսվանը՝ 5 ր., 4 ամսվանը՝ 4 ր., 3 ամսվանը՝ 3 ր., 2 ամսվանը՝ 2 ր., 1 ամսվանը՝ 80 կ. և 20 կ. պօստի ծախք։

Ամերիկայի բաժանորդները պիտի վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրօպայի բաժանորդները՝ 32 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 րուբլի. Թիւրքիայի բաժանորդները՝ 120 ղրուշ։

Հասցէները փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցեն, և միևնոյն ժամանակ 40 կոպ. նամականիշ։

Ի նկատի ունենալով, որ ուշ բաժանորդագրվելու պատճառով առեղծվում են մի շարք տեխնիքական անյարմարութիւններ, որոնք զրկում են խմբագրութեանը հնարաւորութիւնից յունվարի 1-ից կանոնաւորապէս թերթն ուղարկել բաժանորդներին, ուստի խնդրվում է բաժանորդ գրվել ցանկացողներին վաղօրօք դիմել՝ գրելով հասցէները պարզ և ճշգրիտ։

Հին բաժանորդներից խնդրվում է կպցնել փոխադր. բլանկի վրա նախկին տպագրված հասցեն իր վրա ունեցած համարով։

Մեր հասցէն. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Գայիանեան Օրիորդաց դպրոցի Հոգաբարձութիւնը խորին վշտով յայտնում է դպրոցի հիմնադիրներից մինի՝

ԶԱՔԱՐԻԱ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ ամսիս 11-ին։ Հոգաբարձութիւնը որոշած լինելով ներկայ լինել թաղմանը, այդ օրվայ ծիսական ժողովի գումարումը յետաձգում է յաջորդ կիրակի։ 1273. 1—1

ՆԵՐԿ. 6. ԱԲՈՆԸՄԵՆՏԻ ՀԱՇԻՒՆ № 4.

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Երկուշաբթի, նոյեմբերի 15-ին

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԸ

ՄԵԾ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

առաջին անգամ

ԻՆՔՆՈՒՐՈՅՆ

ՍՕԿՐԱՏ

Պատմական-կենսագրական դրամա 5 արարուածով, 7 պատկերով, հեղ. փիլիսոփայութեան դոկտոր Ս. Թառայեանի։

Մասնակցում են. տ. տ. Ազատեան, Աշխէն, Գուլազեան, Դուրեան-Արմէնեան, Զաբէլ, Ժասմին, Ցամրիկ, պ. պ. Աբէլեան, Ալլահվերդեան, Աւետեան, Զարիֆեան, Խաժակ, Ղազարեան, Մամիկոնեան, Միրզոյեան, Յարութիւնեան, Շահխաթունի, Ոշտունի, Փիրումեան և ուրիշները։

Սկիզբը երեկոյեան ժամը ճիշդ 8-ին է։ Գլխ. ռէժիսոր՝ Ա. Արմէնեան

Վարչութեան հերթապահ անդամներ՝ Տ. Յովհաննիսեան, Վ. Մամուլեան

1268. 2—2

Թիֆլիսի Ժողովարան

(Ձմեռային շրջան)

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ օրերը՝ լարախաղաց խումբ, սազանդար և ՊԱՐԵՐ։
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ օրերը՝ լարախաղաց խումբ։
ՇԱԲԱԹ օրերը՝ սազանդար։
ԿԻՐԱԿԻ օրերը՝ սինեմատօգրաֆ։

Հիւրերը մուտքի համար վճարում են՝ անդամների յանձնարարութեամբ՝ երեքշաբթի օրերը—1 րուբլի, իսկ հինգշաբթի, շաբաթ և կիրակի օրերը—50 կոպէկ։

Երեկոյթների սկիզբը ժամը $8^1/_2$-ին։

(Կ.) առ. 1148. 0—7

Թիֆլիսի Ժողովարան

Թիֆլիսի Ժողովարանի Աւագների Խորհուրդը որոշել է

Նշանակել Մրցումն

ԿԱՊԱԼՈՎ ՏԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ ԲՈՒՖԷՏԸ։

Նրանք, որոնք կամենում են մասնակցել մրցութեանը, պարտաւորվում են ներկայացնել իրանց յայտարարութիւնները Ժողովարանի գրասենեակին ոչ ուշ քան մինչև ներկայ նոյեմբերի 18-ը։

Պայմանների մասին կարելի է տեղեկանալ Ժողովարանի գրասենեակում ամեն օր, երեկոյեան ժամը 8-ից մինչև 10-ը։

(Կ.) առ. 1256. 2—2

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԸՆԿ. „ՇՈՒԿԵՐՏ և ԿՈՄ.“ ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ

Պետերբուրգի „ՍԻՄԷՆՍ և ԳԱԼՍԿԷ“ ռուսական էլեքտրօ-տեխնիկական գործարանների ակց. ընկ., Բեռլինի „ՍԻՄԷՆՍ և ԳԱԼՍԿԷ“ ակց. ընկ., Բեռլինի „ՍԻՄԷՆՍ ՇՈՒԿԵՐՏ-ՎԷՐԿԷ“ ակց. ընկ., Կոլոմէնի մեքենագործական ընկ. և եղբ. „ԿՐՕՍԼԷՅ“ անգլիական գործարանի ներկայացուցիչներ։

ՉԱՓՍԵՐԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ — ՀՈՍԱՆՔԱՉԱՓ, ամպէրմէտրներ, վոլտմէտրներ և ամեն տեսակ հաշւեցոյց ապարատներ փոփոխվող և մշտական հոսանքի համար։

ԷԼԵՔՏՐՕ-ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ — „ՌԷՆՏԳԷՆԻ“ ապարատներ բոլոր պատկանելիքներով։ Միւսորող ապարատներ՝ ԿԱՈՒՍՏԻԿԻ, ԳԱԼՎԱՆԻԶԱՑԻԱՅԻ, ԷԼԵՔՏՐՕԼԻԶԻՑԻ, փարադիդացիայի համար, և այլն։

ԱՎՏՕՄՕԲԻԼՆԵՐԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ — Ավտոմօբիլներ «ՊՐՕՏՕՍ», էլեքտրաշարժ և բենզինաշարժ։ „Մօտօրնի մակոյկներ“։ Ավտոմօբիլային պատկանելիքներ։

ՇԱՐԺԻՉՆԵՐԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ — Ջերմային շարժիչներ „ԴԻԶԷԼԻ“—հում նաւթի, մազութի համար և այլն, միանգամայն ձեռնտու։ Գազային շարժիչներ «ԳԻՒԼԴՆԵՐԻ»։ Նաւթային, կէրօսինային, գազային շարժիչներ „ԿՐՕՍԼԷՅԻ“։

ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ կան՝ դինամօ-մեքենաներ, էլեքտրաշարժիչներ, հաղորդիչներ, զանազան տեսակ նիւթեղէններ էլեքտրական կառուցուածքների համար և այլն։

ՊՐԷՅՍ-ԿՈՒՐԱՆՏՆԵՐԸ և ՆԱԽԱՀԱՇԻՒՆԵՐԸ ուղարկվում են ըստ առաջին պահանջման։

Տէլէֆօն № 533. Հասցէն հեռագիրների համար՝ Шукертъ, Тифлисъ.

№ 2. (Կ.) (առ.) 433. 26—16

ԲՕՐՍԱՅԻ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ

(Մուտքը Միջի փող., տուն Բաղ. Վարկի Ընկ.)

Այսօր, կիրակի, նոյեմբերի 14-ին

Հայ Թատերական նորակազմ խումբը ղեկավարութեամբ Ա. ՎՐՈՅՐԻ կը խաղայ

ԵՐԿՈՒ ՊԻԷՍ ՄԻ ԳԻՇԵՐՎԱՅ ՄԷՋ

I

ԲԱՂԴԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

կամ

ԱՊԱՀԱՐՁԱՆ

Կոմ. 3 գործ. Գ. Պարոնեանի, բեմի յարմարեցրին Ա. Սարգարեան և Ա. Վրոյր.

II

Մեծապատիւ մուրացկաններ

Կոմէդիա 3 գործ. Յ. Պարոնեանի.

Տեղերի գները 22 կ.-ից մինչև 1 ր.։

Սկիզբն է երեկոյեան ճիշդ ժամը 8-ին։

Ռէժիսոր՝ Ա. ՎՐՈՅՐ

Տոմսակները ծախվում են Բօրսայի շինութեան մէջ՝ շաբաթ, երեկ. ժամը 7-ից, իսկ կիրակի օր առ. ժ. 11—2-ը, երեկ. ժ. 6-ից, և Բաղ. Ուլըրավայի տակ «Կոնստանտինոպօլ» խանութում ամեն օր։

1272. 1—1

Ներսիսեան դպրոցում, կիրակի, նոյեմբերի 14 ին, առաւ. ժամը 11-ին, կայանալու է

Ներսիսեան Դպրոցի

ՉՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԻՆ ՆՊԱՍՏՈՂ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

Օրակարգի խնդիրներն են.
1) Վարչութեան զեկուցումը իր գործունէութեան մասին։
2) Ընտրութիւններ՝ վարչութեան և վերստուգիչ յանձնաժողովի։

Վարչութիւն

(ու.կ.) առ. 1262. 2—2

ԿԱՆԱՑԻ ԳԼԽԻ ՍԱՐՔ ՈՒ ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ

գնել ցանկացողներին խնդրվում է դիմել ԲԱԼԱՍԱՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆՑԻ ԽԱՆՈՒԹԸ, որ գտնվում է ԲԱԳՈՒՈՒՄ, Տարգօվայա փողոցի վրա, Մուխտարովի տանը։

(Կ.) առ. 1236. 3—3

НОВАЯ КНИГА
ПО ВОСТОКОВѢДѢНІЮ
„АРМЕНІЯ“.

Путевые очерки и этюды Х. Ф. Б. ЛИНЧА.
Переводъ съ англійскаго Елизаветы Джунковской.
Въ 2-хъ томахъ. Со 197 иллюстр.
Томъ I.—Русскія провинціи. 597 стр.
Томъ II.—Турецкія провинціи. 679 стр.
Цѣна за два тома въ роскошныхъ переплетахъ 18 рублей.
Складъ изданія въ Центральной Книжной Торговлѣ въ Тифлисѣ.

(Կ.) առ. 1226. 5—3

ԼՈՆԴՈՆ, ԿՈՎԿԱՍ, ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ

Ներկայումս տեղի են ունենում խորհրդակցութիւններ մի հսկայական մեծ երկաթուղային գծի կառուցման մասին, որը պէտք է միացնէ Եւրօպան Հնդկաստանի հետ Կովկասի վրայով։

Այդ գիծը պէտք է ունենայ աւելի քան 8,000 վերստ երկարութիւն և հնարաւորութիւն պէտք է տայ Լոնդոնից Հնդկաստան հասնելու եօթ օրում, հաշւելով իւրաքանչիւր ժամ 50 վերստ արշաւում։

Հնդկաստանը Եւրօպայի հետ միացնելու գաղափարը նոր չէ. բայց այժմ նա այնքան հասունացած է համարվում, որ արդէն դրված է քննութեան սեղանի վրա, իբրև հերթական խնդիր։

Եւ պէտք է ասենք, որ այդ խնդիրը մի ժամանակ քննութեան ու պարզաբանութեան առարկայ է եղել նաև Անդրկովկասում։

Արդարև, մօտ քառասուն տարի սրանից առաջ, հանգուցեալ գեներալ Երեմիա Արծրունին զբաղված էր այդ խնդրով։ Նա կարդաց յատուկ զեկուցում այդ մասին և հրատարակեց մի բրօշիւր։ Բայց զանազան հանգամանքներ արգելք եղան իրագործելու այդ խոշոր ծրագիրը։

Այժմ, երբ Ռուսաստանը և Անգլիան մրմեանց մօտեցել են իրանց քաղաքականութեամբ և կայացրել են որոշ համաձայնութիւններ, աւելի նպաստաւոր է դարձել Հնդկական երկաթուղագծի կառուցման խնդրի լուծումը։

Վերջին տարվայ դէպքերը Պարսկաստանում աւելի ևս ույժ տուին միացեալ գործողութիւնների կազմակերպութեան։ Միևնոյն ժամանակ ցանկութիւն երևաց ազատ մնալ գերմանական այն մենավաճառական երկաթուղագծից, որը անցնելով Միջագետքով պէտք է իրապէս հանդիսանար իբրև կարճ ճանապարհ Եւրօպայի և Հնդկաստանի միջև։

Ռուս-հնդկական ճանապարհը, որ կանցնի Կովկասով, կարող կը լինի շատ աջող կերպով միացել Բաղդադի երկաթուղու հետ, հաստատելով կանոնաւոր և դիւրին հաղորդակցութիւն Եւրօպայի և Հնդկաստանի միջև։

Ենթադրվում է, որ երկաթուղին կանցնի Բագուից ծովափով մինչև Ռաշտ, այնտեղից մինչև Թէհրան և ապա հարաւ՝ դէպի Հնդկաստան։

Անշուշտ, ժամանակով, երբ Կովկասում կը շինվեն նոր երկաթուղիներ և՝ օրինակ՝ մի կողմից կը կառուցվեն գծեր Սև ծովի ափով և գլխաւոր լեռնաշղթայի միջով, իսկ միւս կողմից Ջուլֆայից կանցնի երկաթուղի դէպի Պարսկաստանի խորքերը, հնարաւոր կը լինի աւելի ևս կրճատել ճանապարհը և արագացնել հաղորդակցութիւնը Եւրօպայի և Հնդկաստանի միջև։

Երկաթուղու հսկայական այդ ծրագիրը համակրութիւն է գտնում թէ Ռուսաստանում և թէ Անգլիայում։ Բանակցութիւնների մէջ են Ռուսաստանի կողմից այդ խնդրի առիթով նախկին մինիստր Տիմիրեազեվ, Պետական Դումայի նախկին նախագահ Խոմեակով և ուրիշներ։

Կովկասի համար այդպիսի մի երկաթուղու կառուցումը ձեռնտու և շահաւէտ մի ձեռնարկութիւն է, որ կուղական արդիւնաբերութեան և թէ վաճառականութեան զարգացման գործը ընդարձակ և լայն ճանապարհի վրա դնելու։

Եւ մեր երկիրը, որ հին դարերից ի վեր եղել է ազգերի երթևեկութեան ճանապարհ և նրանց արդիւնաբերած մթերքների փոխանակութեան ասպարէզ, նորից կը ստանձնի իր պատմական դերը, աւելացնելով այն բարեմասնութիւնները, որ տալիս է ներկայ քաղաքակրթութիւնը իր տեխնիկական և գիտական առաւելութիւններով։

Ա. Քալանթար

ԼԷՎ ՏՕԼՍՏՈՅԻ ՄԱՀՎԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

(Սեփական թղթակցից)

Պետերբուրգ, 12 նոյեմբ. 6 ժ. 45 ր.

Պետական Դուման քուէարկութեան դնելով մահվան պատիժը ջնջելու առաջարկը ի յիշատակ Լէվ Տօլստոյի տապալեց այդ առաջարկը 161 ձայնով ընդդէմ 131-ի։

Ազեան

—

Նովօնիկօլայեվսկ, 12 նոյեմբերի

Դուման յատկացրեց 1,000 ր. ժողովրդական կրթութեան ընկերութեանը Տօլստոյի անուան ժողովրդական տան ֆօնդի համար։ (Հ. Գ.)

—

Նովգորոդ, 12 նոյեմբերի

Դուման յանձնարարեց քաղ. վարչութեան և յատուկ մասնաժողովին մշակել Տօլստոյի յիշատակը յաւերժացնելու հարցը։ (Հ. Գ.)

—

Նիժնի-Նովգորոդ, 12 նոյեմբերի

Դուման մի մասնաժողով ընտրեց Տօլստոյի յիշատակը յաւերժացնելու համար։ (Հ. Գ.)

—

Վիեննա, 12 նոյեմբերի

Պատգամաւորների պալատի ուկրայնցիների կլուբը Պետական Դումային և Գիտութեանց Ճեմարանին ուղարկեցին ցաւակցական հեռագիրներ Տօլստոյի մահվան առիթով։ (Հ. Գ.)

—

Բուխարեստ, 13 նոյեմբերի

Ռումինական մամուլը Տօլստոյի մահվան առիթով նուիրել է մի շարք համակրական յօդուածներ, որոնցով ցաւակցութիւն է յայտնում Ռուսաստանի և համայն մտածող աշխարհին հասած վշտի առիթով։ (Հ. Գ.)

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Պետերբուրգ, 12 նոյեմբերի

«Рѣчь»-ի խմբագիրը առաջնորդող յօդուածի համար ենթարկվեց 500 ր. տուգանքի։ (Հ. Գ.)

—

Հէլսինգֆօրս, 12 նոյեմբերի

Սենատի ռուս թարգմանիչների դիւանատան կից հիմնվեց առանձին բաժին սէյմի գործերը ռուսերէն թարգմանելու համար։

Սենատը պատուիրագրեց գլխաւոր գրասենեակին վճարել 9 միլիօն մարկ զինւորական պէտքերի համար։ (Հ. Գ.)

—

Բօմբօ, 12 նոյեմբերի

Դուման որոշեց 4 թոշակ հաստատել Պիրագովի անունով չորրորդական քաղաքային դպրոցներում։ (Հ. Գ.)

—

Նիժնի-Նովգորոդ, 12 նոյեմբերի

Ի յիշատակ Պիրագովի Դուման որոշեց հիմնել երեք թոշակաւորների տեղ և դպրոցներից մինը անուանել նրա անունով։ (Հ. Գ.)

—

Սեվաստոպոլ, 12 նոյեմբերի

Ռուսական ընկերութեան շոգենաւերից մինը մեկնեց Կ. Պոլիս, վերցնելով մահմեդական ուխտաւորների վերջին խմբին, որոնք գնում են Ջէդդա։ Ընդամենը Արաբիա մեկնեցին 10,000 մարդ։ (Հ. Գ.)

—

Օդեսսա, 12 նոյեմբերի

Զաիկինը Ֆարմանով թռաւ 7 և 8 րոպէ, հասնելով 340 մետր բարձրութեան։ Չորրորդ անգամին նա թռաւ ների հաստատութիւնից գցելով նստատ 40 մետր բարձրութիւնից։ Երկուսն էլ ստացան ցաւեր ոտքից. գործիքը ջարդվեց։ (Հ. Գ.)

—

Բագու, 12 նոյեմբերի

Վասիլեվը Բլէրիօով բարձրացաւ 800 մետր և մնաց օդում 30 րոպէ։ (Հ. Գ.)

—

Լիբավա, 12 նոյեմբերի

Տեղեկութիւն ստացվեց, որ ամերիկական կառավարութիւնը յանձնարարել է Լոնդոնի գեներալ հիւպատոսին անմիջապէս հինգ օրվայ ընթացքում կարանտին հաստատել բոլոր անգլիական նաւահանգիստներում՝ Ամերիկա գնացող ռուս ճանապարհորդների համար։ (Հ. Գ.)

—

Բերլին, 12 նոյեմբերի

Ռատիկանապետը թոյլ տուեց Թիֆլիսից եկած երգիչների խմբին երգել սիբիրական երգեր միայն առանց շղթաների։ (Հ. Գ.)

—

Լօնդօն, 12 նոյեմբերի

Լորդերի պալատը ընդունեց ֆինանսական բիլլը բոլոր ընթերցումներով։

Լորդերի պալատն ընդունեց լորդ Լէնսդօունի բանաձևը և որոշեց հաղորդել համայնքների պալատին Լէնսդօունի և Ռօզբէրիի բանաձևերը։

Անկախ բանւորական կուսակցութիւնը մի կոչ հրատարակեց, որի մէջ ասված է՝ թէ կառավարութիւնը ժողովրդի ձեռքն անցնելու դէպքում լորդերի պալատը հարկ կը լինի բոլորովին վերացնել։

Ռօտշիլդը դիմեց հրէայ ընտրողներին առաջարկելով ձայն տալ յօդուտ ունիօնիստների։ Ուլստեր գաւառում (Իրլանդիա) ունիօնիստները իրանց կոչում յայտնում են, որ յատուկ իրլանդական պարլամենտ գումարելու դէպքում նրանք չեն ճանաչի նրան։

Համայնքների պալատը նիստ գումարեց միայն ձևականօրէն։

Ասկվիտը մեկնեց Գուլլ՝ լիբերալ կուսակցութեան համագումարին մասնակցելու համար։ Նրա մեկնելուց յետոյ մի կին ջարդեց նրա տան պատուհանները։ Կինը կալանաւորվեց։ (Հ. Գ.)

—

Մադրիդ, 12 նոյեմբերի

Գոյա քաղաքում 3,000 գիւղացիներ քարեր նետեցին հարկեր ժողովողի դիւանատան պատուհանների վրա: Ժանդարմները, որոնց ամբոխը դիմաւորեց քարերով, համազարկ բացին: Վեց գիւղացի և 3 ժանդարմ սպանվեցին, ժանդարմական պօրուչիկը և մի քանի ժանդարմներ վիրաւորվեցին:

Վիլլա-Գարսիում, Կօրունում, Վիգօյում առաւօտեան զգացվեց երկրաշարժ: (Հ. Գ.)

—

Րիօ-դէ-Ժանէյրօ, 12 նոյեմբերի

Պատգամաւորների պալատը որոշեց ապստամբներին ամնիստիա տալ և բաւարարութիւն տալ նրանց պահանջներին՝ վերացնելու մարմնական պատիժները և աւելացնելու նաւաստիների թիւը: Ապստամբները հպատակվեցին: Կարգը վերականգնվեց: (Հ. Գ.)

—

Պարիզ, 11 նոյեմբերի

Հավասը հրատարակել է Րիօ-դէ-Ժանէյրօյի նաւաստիների ապստամբութեան մանրամասնութիւնները: Ապստամբութիւնը բռնկվեց ամենից առաջ «Մինաս-Ժէրաս» զրահանաւի վրա. սպանվեցին հրամանատարը, երկու օֆիցեր և մի քանի նաւաստիներ. Մնացած օֆիցերները ծանր վիրաւորվեցին: Միաժամանակ ապստամբվեցին «Սան-Պաուլօյի», «Բագիայի» և «Ֆլօրիանօլի» նաւաստիները: Բոլոր օֆիցերներին ափ իջեցրին: Էսկադրայի հրամանատարութիւնը ստանձնեց նաւաստի Ժուան Կանդիդօն: Ապստամբները անմիջապէս անթել հեռագրով տեղեկացրին Բրազիլիայի հանրապետութեան նախագահին իրանց պահանջների մասին: Կառավարութիւնը չը պատասխանեց: Սկսվեց թնդանօթային թոյլ կրակ, որ տևեց ամբողջ գիշերը, իրարանցում մտցնելով ազգաբնակութեան մէջ: Նաւերից մի քանիսը կանգնած էին կարմիր դրօշակներով: Առաւօտեան ժամը 7-ին նրանք կրակ բացին բերդի ուղղութեամբ: Մի փոքրիկ թնդանօթային գնդակ ընկաւ մի տան մէջ, որից սպանվեցին մի կին և 2 երեխայ: Օրվայ ընթացքում կրակը ուղղված էր գլխաւորապէս ծովային զինանոցի դէմ: Ժամը 1-ին Սան-Պաուլօ» եկաւ մի պատգամաւոր ապստամբների հետ բանակցելու համար: Նրա վերադարձից յետոյ կայացաւ պատգամաւորների պալատի նիստը, ուր որոշվեց առաջարկել ապստամբներին անձնատուր լինել: Վերջիններս համաձայնվեցին, եթէ կօնգրէսը կը [illegible] Սենատը ընդունեց ամնիստիայի առաջարկութիւնը: Պալատում ուժեղ օպպօզիցիա կայ ամնիստիայի դէմ: Երեկոյեան նաւը գնդակահարեց կառավարութեանը հաւատարիմ նաւին: «Մինաս-Ժէրասը» և «Սան-Պաուլօն» Բրազիլիայի նաւատորմի ամենամեծ նաւերն են՝ նոր սիստեմի: (Հ. Գ.)

—

Նիւ-Եօրկ, 12 նոյեմբերի

Մեքսիկայի կառավարութիւնը հրամայեց յարքունիս գրաւել Մադերօյի ընդարձակ կալուածքները, որոնք գտնվում են Մեքսիկայում: (Հ. Գ.)

—

Մեքսիկա, 12 նոյեմբերի

Գրաւվեցին բազմաթիւ պայթուցիկ նիւթեր: (Հ. Գ.)

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

—

Կանէա, 12 նոյեմբերի (ուշացած)

Երէկ կրետական ազգային ժողովը մահմեդական պատգամաւորների բացակայութեան ժամանակ ստորագրեց հետևեալ բանաձևը. «Կրետական հելլէնների ազգային ժողովը որոշեց հաստատ ու անփոփոխ վարել ազգային ծրագիր, ներշնչված հանուր կրետական ժողովրդի հայրենասիրութեամբ և այն մեծամեծ զոհերով, որ տուել են բազմաթիւ սերունդներ: Ժողովը հաւատացած է, որ հովանաւորող պետութիւնները, որոնք բաւականաչափ նըպաստեցին Կրետէ կղզու արդի դրութեան, վախճանական կէտին կը հասցնեն խորապէս արդարայի գործը և իրանց համաձայնութեամբ կը հաստատեն Կրետէի միացումը ազատ Թագաւորութեան, որի համար հանուր կրետական ժողովուրդը խօսեց 1908 թւի սեպտեմբերին»:

Մահմեդական պատգամաւորները դահլիճ մտան նիստը փակելու րոպէին: (Հ. Գ.)

—

Կ. Պօլիս, 12 նոյեմբերի

Բ. Դուռը յանձնարարեց հովանաւորող պետութիւններին կից պաշտօնավարող իր ներկայացուցիչներին բողոքել կրետական ժողովը հելլէնների Թագաւորի անունից բանալու և ժողովի այն բանաձևի դէմ, որով պահանջվում է միացնել Կրետէն Յունաստանի հետ:

Նաւատորմ կառուցանելու համար յօժարակամ նուիրաբերութիւնները հասան 600,000 ֆունտի: (Հ. Գ.)

—

Ռաշտ, 12 նոյեմբերի

Էնզելիի նահանգապետը հոգևորականութեան ժողովարանում կարդաց Նէջէֆի մուշտէիդների հեռագիրը և 2 ժամ տևող ճառում համոզեց ժողովրդին միասին գործել ռուսների և անգլիացիների դէմ: Ճառը ընդունվեց յոռետեսութեամբ և աջողութիւն չունեցաւ: (Հ. Գ.)

—

Նոյեմբերի 20-ին Ժողովրդական Տանը պրոֆ. Զուրակովսկին դասախօսութիւն կը կարդայ Տօլստոյի մասին:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Սաղախլօ, 11 նոյեմբերի

Այս գիշեր սպանեցին Սաղախլօ Թուրք գիւղում յայտնի սաղախլուեցի աւազակ Բայրամին, որը սարսափ էր գցել շրջակայ գիւղերի վրա. սպանողը եղել է ստրաժնիկ Նաղին. նոյեմբերի 10-ի երեկոյեան գալիս Նաղիին ասում են, որ աւազակ Բայրամին՝ հիւանդ՝ սայլով բերում են. գիւղի մէջ շրջապատում են. Բայրամը հրացանը ձեռք է առնում որ պաշտպանվի, գնդակի տարափի տակ սպանվում է. աւազակի ձեռքի հրացանը երեք-գծանի հրացան է եղել:

Դարեր պիտի անցնեն, որ մեր տխուր իրականութիւնը մաքրվի, որ աւազակութիւնն ու գողութիւնը մեր միջից վերանան:

Սաղախլօ, Լամբալու, Քեօրփլու Թուրք գիւղերը հսկայական քայլերով առաջ են գնում նիւթականապէս շնորհիւ երկաթուղու. գեղեցիկ երկյարկանի տներ՝ կղմինտրով ծածկված. սկսել են մաքուր հագնվել. ստոյգ աղբիւրներից իմացայ, որ միմիայն Քեօրփլուն 6,000 ր. ածուխի քրէհ է ստացել. խուլ են հայկական գիւղերը և անմխիթար. երկարատև երաշտից յետոյ մի յորդ անձրև եկաւ:

Մելքիսեդեկ քահ.

—

Ջաջուռ, 12 նոյեմբերի

Ալէքսանդրօպօլի գաւառի չորս վիճակներից նոր հաւաքվելիք զինուորների կոչն սկսվեց հօկտ. 22-ից և տևելու է մինչև նոյեմ. 15-ը: Այդ չորս վիճակներից զինուորական ծառայութեան համար վիճակ հանողների ընդհանուր թիւն է 2,111 մարդ, որից զինուոր են գնալու 795 հոգի:

Տէր-Սարգսեան

ՏԱՒՐԻԿԵԱՆ ՊԱԼԱՏԻՑ

—

Պետերբուրգ, 4 նոյեմբերի

Աստուծոյ մի մեծ պատիժ է թափվել III Պետական Դումայի գլխին:

Ժողովրդական լուսաւորութեան հարցը նա տանել չէ կարողանում:

Աղմկում է, փրփուրը բերանին յարձակվում այս կողմն ու այն կողմ և ինչ որ բերանն է գալիս՝ դուրս թողնում:

Անցեալ տարի նա համալսարաններն անբարոյականութեան շինեց, իսկ այս տարի ռուս ինտելիգենցիային անուանեց сволочь.

Անցեալ տարի եթէ հարցը վերաբերում էր Դումայից դուրս անհատներին, այս տարի ընդհանրապէս ենք նկատում. հարցը միևնոյն ժամանակ մօտեցաւ և իրան, Դումայի մի մասին, ինտելիգենտ մասին:

Այո՛, մի մասին, որովհետև միւս մասը միշտ համամիտ է մնում Պուրիշկևիչի հետ, այս անգամ արդէն գլուխ ունենալով հոկտեմբերեանների լիդեր Ա. Գուչկովին:

Հասարակ, ամենատարրական քաղաքավարութիւն ունեցող մարդը նախ՝ երբեք չի թոյլ տայ իրան անուանել իր քաղաքական համոզմունքներով թշնամուն сволочь, և երկրորդ՝ հարկ եղած դէպքում նրան կարգի են հրաւիրում կամ դատի ենթարկում, որպէս անհատի վիրաւորանք հասցնող:

Իսկ III Դումայի համար՝ չը կայ ոչ մէկը և ոչ էլ միւսը:

Մարդկային կերպարանքից զուրկ Պուրիշկևիչը բարձրանում է ռուսաց՝ հազարաւոր անձնուէր քաղաքացիների գլուխներով ձեռք բերված տրիբունայի վրա և թոյլ է տալիս իրան ամեն մի չափից ու սահմանից դուրս զզուելի վերաբերմունք դէպի այն ամենը, որ սուրբ է և թանգագին մեզ համար:

Սա անում է Պուրիշկևիչը, որին մենք շատ լաւ ենք ճանաչում, և չենք զարմանում, որովհետև կեղտոտութեան հորից մենք երբեք չենք սպասի անուշահոտ բուրմունք:

Բայց սրա անողը մնում է անպատիժ:

Ահա թէ ինչն է զարմացնում մեզ:

Ես չը գիտեմ, կա՞յ էլի մի ստոր աստիճան, որտեղ կարողանայ ընկնել III Պետական Դուման իր բարոյականութեամբ:

Ես կարծում եմ որ՝ ոչ...

Գուչկովը, որ նախագահում էր այդ օրը, ոչ միայն կարգի չը հրաւիրեց, այլ և հակառակը Շինգարեվին ասաց, որ «նա ոչ մէկին չէ վիրաւորել»:

Այսպէս կարող է ասել մի մարդ, որը զուրկ է պատասխանատուութեան տարրական զգացմունքից, անհատական ինքնասիրութիւնից, մի բան՝ որին ենթակայ են նոյն իսկ անասունները, անլեզու հայվանները:

Պուրիշկևիչը, համայն ինտելիգենցիայի գործունէութիւնը դատափետելով յեղափոխականութեան տեսակէտից, եզրակացնում է, որ նա сволочь է, իսկ Գուչկովը պընդում է, թէ նա ոչ մէկին չէ վիրաւորել:

Այդ նրա համար, որ ինքը չէ վիրաւորվել, քանի որ ինքը զուրկ է այդ պատուաւոր անունը կրելուց և կարծում է, թէ բոլորն էլ իր նման են, ուրեմն և... «ոչ ոքի չէ վիրաւորել»:

Հասկանում եմ՝

Это ассоціація по сходству, психологіи А. Гучкова.

Սակայն ի մեծ ուրախութեան մեր, плохое сходство...

Ինտելիգենտ մասը աղմկում է, նա բողոքում է Գուչկովի վարմունքի դէմ և կը բողոքէ շարունակ, մինչև որ կարողանայ վերջնականապէս թօթափել իր ուսերից այդ անկոչ ագռաւներին:

Не всегда коту масляница, придетъ и великій постъ...

Սպասեցէք... Մ. Ազեան

ԳՐԱԿԱՆ ՔՈՒՐՄԸ

(Լէվ Տօլստոյի յիշատակին)

—

Անշնչացած մարմինը քրմացաւ...

«Հեթանոսական» փարթամ կեանքի և քրիստոնէական մռայլ ասկէտիզմի տարրերը իրանց խուլ պայքարով համաշխարհային մտքի բեկման պատճառ դարձան միջազգային Եասնայա-Պօլեանայում:

Վերացական ու միստիկ մտածողի՝ կեանքի արևմուտքում ամեն երկրայինը ժխտող, մարդկային իրական կեանքը ինքնազանակածութեան մի կամուրջ հռչակող փիլիսոփայութեանը դէմ առ դէմ հակադրված էին «հեթանոս» կեանքի շօշափելի տարրերը, որոշ աշխարհահայեացքի րէալ անխուսափելիութիւնները:

Եւ այդ խուլ պայքարի ամբողջ ողբերգութիւնը տարիների ընթացքում իր մէջ է կրել դէպի զառամութիւնը շրջվող մօրալիստ փիլիսոփան: Ցիրասի խոշոր է եղել տրագիզմը, որովհետև փիլիսոփայի օրգանական էութիւնը սերտօրէն շաղկապված էր գայթակղիչ «հեթանոս» կեանքի անհրաժեշտ վայելքներով: Այդպէս էր երկար տարիների ընթացքում, այդպէս էլ մնաց մինչև խորին ծերութիւն:

Հեթանոսութիւն և քրիստոնէութիւն:

Երկու տարբեր աշխարհահայեացքները դէմ առ դէմ կանգնած էին իբրև անհաշտ հակոտնեաներ, անտիպոդներ.—Լէվ Տօլստոյն ու նրա արենակից շրջապատը:

Ամբողջ կուլտուրական աշխարհի հետ շաղկապված միջազգային Եասնայա-Պօլեանայի ժամանակակից «հեթանոսութեան» առջև իր խորունկ խոհերով, խոկումներով տարվել էր պատմական անհրաժեշտութեան պրինցիպի հակառակորդը՝ յոռետես Տօլստոյի քրմական էութիւնը:

Այո, ժխտվում էր հեթանոսական կեանքի վայելչութիւնը. ժխտվում կուլտուրան, սակայն նրա տուած անբաւ բարիքները գործնականապէս չէին արհամարհվում:

Սակայն ինչն էր ժխտում. յանուն ինչի...

Մի՞թէ կուլտուրայի բերած բարիքները մարդկային հասարակութեան համար տառապանքների տարափ էր. մի՞թէ կեանքի պրօգրէսն ու պայմանների բարդացումը՝ մեղապարտութեան թունաւոր աղբիւր: Կարող էր դրանց հիմնովին ժխտումը տառապեալ մարդկութեանը փրկութիւն բերել, կարող էր ընդհանուր հաւասարութեան, ճշմարիտ մարդասիրութեան գաղափարները պատուաստել իրական կեանքում: «Անհատական բարոյական ինքնակատարելագործութեան» փորձերը կարող էին «անսահման սիրոյ» զգացմունքի միջոցով վերածնել բռնութեան մէջ բավվող մարդկութեանը:

— Հրաժարվեցէք կուլտուրայից, թողէք քաղաքի ժահրոտ մխոցը, թողէք գիտութիւնն ու առաջադիմութիւնը և դիմեցէք դէպի իդիլլական այն բնաշխարհը, որի յատուկ պարզութեան մէջ փոխադարձ սիրոյ քարոզով ու սեփական ձեռքերի աշխատանքով կըննձեռէք մարդկութեան փրկութիւնը:

Ահա Լ. Տօլստոյը իր փիլիսոփայական լօզունգով, ահա նա ինքը, մեր կարծիքով՝ ռուսական պատմական նարօդնիկութեան այդ կլասիկ սինտետիստը, խմորված սակայն խորին միստիքականութեամբ:

Ժամանակակից սօցիալական սուր հակասութիւնների մէջ կեանքը գոյութեան կատաղի կռւադաշտն է, պատմական անխուսափելիութիւնից բղխած դասակարգային անողոք պայքար: Այն կուլտուրան, այն գիտութիւնն ու գեղարուեստը, որ այժմ արտօնեալների սրբազան սեփականութիւնն է, ապագայ սօցիալական ազատ պայմաններում շահագործման ու ստրկացման աղբիւր ու գործիք չէ: Մեխանիկայի, տեխնիկայի առաջադիմութիւնը մարդկային պրօգրէսի նշանախեցն է. նրա կօնստրուկցիաների, կազմակերպութեան բարգաւաճման ու կնճռոտման հետ զուգընթաց է մարդկային մտքի շերտաւորումը, հարստացումը:

Սեփականութեան հարցում համայնականութեան սկզբունքը ժխտող դասակարգը՝ իր պատմական տիրապետութեան շրջանում արտադրութեան բոլոր միջոցների, գիտութեան ու գեղարուեստի ամեն ստեղծագործութեան սեփականացումը, ընդհանուր տիրապետութեան ուզուրպացիան՝ յաւիտենական չէ: Այժմ զրկված լինելով այդ բոլորից՝ մարդկային ճնշող մեծամասնութիւնը յաւիտեան չէ դեգերելու շահագործման բովում իբրև կրաւորական տարր:

Սակայն հէնց այս երևոյթներն են իրանց մռայլ ներկայով, որ առանձնակի կերպով մեխվում են Տօլստոյի հանճարեղ ուղեղին. Նա տեսնում է, որ կուլտուրան ու առաջադիմող գիտութիւնը մարդուն չեն փրկում ստրկացման ցաւ ու տառապանքից. բռնակալութեան ձեռքին շղթայվածը շղթայված էլ մնում է: Ընդհակառակը կեանքի մէջ չարն ու բարին որպէս հակադրութիւններ առաւել րէլիէֆ արտայայտութիւն են ստանում առաջնի անընդհատ յաղթանակով. հարստութեան և աղքատութեան միջև վիհը առաւել ևս խորանում ու լայնանում է...

Եւ այդ կնճռոտ լաբիրինթոսից, որի ճիւղերը հեռաւոր ցանցերով խրվել են խուլ ու խորին խաւարում, տանջվող մարդկութեան համար բնական ելք չէ գտնում Տօլստոյը. կեանքի բարդացման երևոյթների նկատմամբ նա դառնում է մռայլոտ ու յոռետես: Յոռետեսութեան այդ օբյեկտը սակայն լոկ երևոյթն էր, իրականութեան սուտ փասսը, ներկայի սուտ մակերևոյթը, և ոչ նրա լուսաբանութիւնն ու խորագոյնն անալիզը:

Սօցիալ-տնտեսական ազդակների ժխտմամբ Տօլստոյը չըմբռնեց դասակարգային փոխադարձ անտագօնիզմի պատմական անխուսափելիութիւնը. տարվելով անհատի բարոյական վերածնութեան պրինցիպով՝ նա մոռացաւ, որ մարդկային կեանքի պրօգրէսի ու կուլտուրայի վրա խաչ դնել՝ նշանակում է գրանդիօզ յետաշրջման կոչը հընչեցնել: Իւրաքանչիւր անհատի ներսը դնելով սեփական Աստուածը վերացական գաղափարը, Տօլստոյը մոռացաւ, որ կուլտուրան, իբրև այդպիսին, չէ կարող ստրկացնել մարդուն, որ սեփական վերացական Աստուածը անհատի համար փրկութեան փարոս չէ կարող հանդիսանալ: Համեմատութիւններ՝ անպաճոյճից մինչև ամենա-

ՖԵԼԻԵՏՈՆ

ՀԱՆՃԱՐԵՂ ԾՐԱԳԻՐ, ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ ՓՐԿԵԼ, ԵՒ ԱՅԼՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

—

Մեր կուլտուրական հաստատութիւններից մէկի վարչութիւնը, իր ողջ կազմով նստած սեղանի շուրջը, ծանր մտածմունքի մէջ էր:

— Մտածեցէք, պարոններ, և մանաւանդ դուք, յարգելի տիկիններ,—դարձաւ ընկերութեան նախագահը ներկայ եղողներին.—լաւ մտածեցէք և ասէք՝ ինչպէս անենք, որ կարողանանք մեր ընկերութեան համար միջոցներ, փող գտնել:

Եւ ահա վարչութեան անդամները մտածում էին:

Դահլիճում տիրել էր գերեզմանական լռութիւն:

— Ես առաջարկում եմ,—դարձաւ պարոններից մէկը,—մամուլի մէջ մի տաք ու սրտառուչ կոչ անել, պարզել հասարակութեանը մեր նպատակները, մեր սկսած գործը և հրաւիրել...

— Փորձել ենք. տարէն չորս անգամ կոչեր ենք տպել և այն էլ ինչպիսի՜ կոչեր. տաք, ջերմ, կրակոտ, վառ, այրող կոչեր. ոչինչ չէ օգնում. փող չեն տալիս:

Առաջարկ անողը ուսերը վեր քաշեց և նորից մտածմունքի մէջ ընկաւ:

— Գիտէք ինչ. իմ կարծիքով՝ լաւ կը լինի, եթէ մենք անուանական նամակներ գրենք մեր հարուստներին, ինտելիգենտներին, նկարագրենք իրերի ներկայ դրութիւնը և ասենք՝ եկէք մեզ օգնելու, քանի որ մենք...

— Այդ էլ ենք փորձել. 400 նամակներ պատրաստեցինք, ամենալաւ թղթի վրա տպեցինք, այստեղ այնտեղ ընկանք, հասցեներ գտանք և պատուիրված նամակներով ուղարկեցինք մեր հարուստներին. այդ բոլորը նստեց մեզ վրա 54 րուբլի և... և ստացանք 14 րուբլի:

— Այն ժամանակ մնում է, որ վարչութիւնս իր ողջ կազմով գնայ դրանց մօտ, ներկայանայ, բացատրի, պարզի իրերի դրութիւնը. ես հաւատացած եմ, որ նրանց քարացած խիղճը...

— Ի զուր էք հաւատացած,—ընդհատեց նախագահը,—անցեալ տարի մենք կառքեր բռնեցինք և հինգ հոգով գնացինք դրանց մօտ. երկու տեղ ընդունեցին մեզ շատ սիրալիր, բայց հէնց որ իմացան մեր այցելութեան նպատակը՝ այնպիսի թթու դէմք ընդունեցին, որ մենք ներողութիւն խնդրեցինք և դուրս եկանք. մնացեալ տեղերից 16-ում մեզ չընդունեցին, երեք տեղ «զորս դու պատուիրեցեր» մեզ մի լաւ լուացին, անպատուեցին և ճանապարհ դրին, և դրանից մեր սիրտը այնպէս կոտրվեց, որ վճռեցինք այլ ևս միւսների մօտ չը գնալ: Այդ բոլորը մեզ վրա նստեց 11 րուբլի, և դարձեալ ոչինչ դուրս չեկաւ:

Բոլորը նորից գլուխները կախ գցեցին:

— Եկէք գնենք մի ներկայացում, կազմենք մի լաւ կօնցերտ, հրաւիրենք ամենից լաւ արտիստներին:

— Այդ էլ ենք փորձել. չեն գալիս և մեր մի ամսվայ տանջանքի հետևանքը լինում է այն, որ վերջ ի վերջոյ մեզ մնում է՝ լաւ դէպքում 300 րուբլի, իսկ սովորական՝ մի 100 րուբլի էլ վնաս:

— Պարոններ, ուրեմն հնար չը կայ, եկէք դիմենք վերջին և յուսահատական միջոցին. պատրաստենք մի 10—20 սպառնալից նամակներ, տակին դնենք մեռելի գանգեր, դագաղ, սև թաշկոն, խաչ, մի երկու ռումբերի պատկերներ՝ տրաքած և անտրաք, և պահանջենք, որ որոշած օրը և ժամին փողը բերեն և դնեն մեր կասսան:

— Ճիշդ է, այդ մենք դեռ ևս չենք փորձել,—ասաց նախագահը,—բայց փորձողները ասում են, որ այժմ այդ էլ չէ օգնում: Մտածեցէք մի ուրիշ բան, մի նոր, չը տեսնված, խելքի մօտիկ, պատուաւոր և աջող ու արդիւնք տուող բան. երդվում եմ ահա իմ պատուովս, որ ձեզնից նա՝ ով կը գտնի այն միջոցը, որով կարելի է պահպանել մեր համակրելի ընկերութիւնը, ես ինքս նրան իմ միջոցներից որպէս պրեմիա կը տամ մի 100 րուբլի:

Տիրեց մի կարճ լռութիւն:

— Նա՛, ասացէք, ինչ գիտէք,—դարձաւ նախագահը ներկայ եղողներին:

Բոլորը միմեանց երեսի նայեցին և գլուխները կախ գցեցին:

Տիրեց խորին լռութիւն: Երևում էր, որ բոլորի ուղեղները գործում էին ամենաարագ կերպով:

Անցաւ հինգ րոպէ:

— Պարոններ, երկրորդ անգամ դիմում եմ ձեզ. մի՞թէ այս եօթ-ութ հոգուց ոչ ոք չէ կարողանում մի նոր միջոց գտնել, որ ազատենք մեր ընկերութիւնը դրամական այս ճգնաժամից. կարիքը մեծ է. ահագին գործ կայ անելու. հազարաւոր մարդիկ դիմում են մեզ և գործ են ուզում, իսկ մենք դրա համար փող չունենք: Մէկ էլ մտածեցէք. նուիրում եմ այժմ 200 ր...,—գոռաց յուզված ձայնով նախագահը և տեղից վեր կենալով անց ու դարձ արեց դահլիճում:

Ի՞նչ էին անում միւսները:

Նրանք, որը գլուխը կախ, որը մի մութ անկիւն քաշված, որը աթոռը թարս նըստած, գլուխը ձեռքերի մէջ առած, կուացած մտածում էին...

— Պարոններ, ահա անցաւ դարձեալ տասն րոպէ և ես ձեզանից ոչ մի հատ առաջարկ չը լսեցի: Մի՞թէ իրօք այդ աստիճան անհնարագէտ է մի վարչութիւն, որը ընտրված է ընդհանուր ժողովի մեծամասնութեան քուէներով. դուք, պարոններ, բոլորդ էլ փորձված, աշխարհ տեսած մարդիկ էք, բոլորդ նուիրված էք մեր ընկերութեանը, ոչ մի ժողով բաց չէք թողնում. մի՞թէ ոչ ոք ձեզնից...

Եւ այստեղ նախագահի երեսից կաթեց քրտինքը:

— Պարոններ, տալիս եմ 300 ր. նրան, ով որ կը փրկէ մեր գործը, մեզ համար փող կը գտնէ:

Ցանկարծ ծանր, մաշող լռութեան մէջ լսվեց մի ձայն.

— Ես գտել եմ:

Բոլորը ոտի կանգնեցին և նայեցին նրան: Ասողը գունատ էր, որպէս մեռել. նրա աչքերը վառվում էին կրակի նման, շրթունքները դողդողում էին. նա հազիւ կանգնած էր ոտի վրա:

— Ասէ՛ք,—դարձան բոլորը.—ինչ, ասացէք շուտով, ինչ միջոց էք գտել փրկելու մեր ընկերութիւնը:

— Տուէք ինձ եօթն օր ժամանակ,—հազիւ արտասանեց նա,—և ես յաջորդ ժողովին ձեզ կը ներկայացնեմ իմ ծրագիրը. նա այնքան պարզ է, այնքան հեշտ և արդիւնաբեր, որ մի րոպէ անգամ չէ կարելի կասկածել, թէ մեր ընկերութիւնը չի ստանայ տասնեակ հազարներ: Միայն խնդրում եմ, տուէք ինձ եօթն օր ժամանակ:

Ասողի ձայնը այժմ հաստատուն էր. նրա աչքերի մէջ փայլում էին հնարագիտութեան շողերը. բոլորը, բոլորը նայելով նրա աչքերին հաւատացին, որ ընկերութիւնը փրկված է:

— Եւ այսպէս,—ասաց բարձր ժպիտով նախագահը,—մենք կը ժողովվենք այստեղ, այս նոյն ժամին, եօթն օր յետոյ և կը լսենք մեր սիրելի, թանգագին, հնարագէտ, ազնիւ և նուիրված ընկերակցի զեկուցումը:

Նիստը յայտարարում եմ փակված:

—

Յաջորդ նիստին վարչութեան անդամը վարչութեան բոլոր անդամների ներկայութեամբ ծանօթացրեց իր ծրագրի հետ:

Նա այնքան խելացի էր, այնքան հեշտ և հաստատ, որ բոլորը հերթով նրան գրկում, համբուրում, ձեռքից ձեռք էին գցում:

Նրա ծրագիրը փրկում էր ընկերութիւնը ոչ միայն վերահաս վտանգից, այլ և դրա շնորհիւ նա ընկնում էր իր գոյութեան և գործունէութեան ամենահաստատ ճանապարհի վրա: Բացվում էին գործելու նոր և լայն հորիզոններ, իսկ փողը, դրամը և այն էլ հայ հարուստներից, ըստ այդ հանճարեղ ծրագրի, Նեղոսի արգաւանդ ջրերի նման անընդհատ և առատ գալու, հոսելու էին հայոց այդ ընկերութեան դրամարկղը:

Եօթն օրից յետոյ ես կը ծանօթացնեմ իմ ընթերցողներին վարչութեան տաղանդաւոր և հնարագէտ անդամի ծրագրի էութեան և մանրամասնութեան հետ:

Սալ-Ման

բարիք՝ գտնելու մէջ այդ բարձր միտքը խապառ մոռացաւ, որ հասարակ դանակը աւազակի ձեռքում ահաբեկման միջոց է, իսկ խիրուրգի ձեռքում՝ փրկարար... Նոյն և կուլտուրան բռնութեան ու ազատութեան պատմաշրջաններում։

Ինչու հրաժարվել կուլտուրայից, երբ սօցիալական ազատ պայմաններում նրա բարիքները համայն մարդկութիւնը ազատօրէն ու անխտիր պիտի վայելէ։ Ինչու հրաժարվել գիտութիւնից, գեղարուեստից, հոգեկան աշխարհի չերտաւորումներից, երբ նրանք իրական կեանքի գաղափարական արտայայտութիւնների բարձր ու վեհ աղբիւրն են կազմում։ Ինչու գնալ ժամանակակից գիւղական իդիլլիական բնաշխարհը, որտեղ հոգեկան-մտաւոր կեանքի ամբողջացումն ու ձուլումը պահանջ պիտի առաջադրէ՝ մարդկային հասարակութեան փոխադարձ շփումներով եղած նուաճումների ու ստեղծագործութիւնների տապալումը։

Չէ՞ որ հէնց Տօլստոյը ինքը այդ կուլտուրայի հարազատ ծնունդն է. չէ՞ որ նրա հանճարեղութիւնը սնվել, ընդարձակվել է ժամանակակից կուլտուրական միջավայրում։ Կարո՞ղ էր գիւղական անպաճոյճ իդիլլիան իր միապաղաղ ու յետամնաց պայմաններում տալ Տօլստոյի հանճարը. կարո՞ղ էին այդօրինակ պրիմիտիվ, պարզ միջավայրում ծնունդ առնել նրա գեղարուեստական սքանչելի երկերը, որոնք համաշխարհային գրականութեան մէջ կազմում են հազուագիւտ գոհարներ։

Տօլստոյը XIX դարի ռուս մտաւորականութեան հանճարեղ ներկայացուցիչն է։ Նոյն դարի երկրորդ կէսը ռուսական կեանքում հասարակական շարժումների պատմական էպօխաներից մէկն է։ Շարժումների բնոյթը արտայայտված էր մուժիկասիրութեան, նարօդնիկութեան մէջ, որի գաղափարական առաջ-մղիչները մարդկային կեանքի տառապանքների ոչնչացման պրօցեսը չէին կապում սօցիալ-տնտեսական և քաղաքական պայմանների հետ. առաջնի և երկրորդի միջև ռէալ առնչութիւնը ժխտվում էր։ Ենթադրվում էր, թէ անհատական կամ խմբական յամառ ճիգերով հնարաւոր է իներտ մասսայի հասարակական կեանքը յեղաշրջել։ Սակայն բազմաթիւ զոհերի գնով գործ դրված այդ ապարդիւն ճիգերը շարժման որոշ իդէօլօգներին խորին հիասթափութիւն պատճառեցին։

«Դէպի գիւղ» հրաւիրակոչը շարունակեց հնչվել, սակայն այդ իդէօլօգների համար տարբեր բնոյթով։ Տօլստոյը իբրև մէկը վերջիններից մի կողմ էր նետել բռնի միջոցներով յեղաշրջում ստեղծելու միտքը և պահանջ էր դրել նախ հրաժարվել քաղաքի բացասական կեանքից, որտեղ կենտրոնացած էր կուլտուրան, հրաժարվել ամեն ինչից, փոխադրվել գիւղական աշխարհը, որի իդիլլիական պարզութեան մէջ իր անձը պէտք է անընդհատ կերպով բարոյական կատարելութեան հասցնել, յետ մղել շահագործման վայրագ ձգտումը և գիւղական կեանքի պարզ աշխատանքը համարել միանգամայն դրական ու բաւարար՝ քրիստոնէավայել, ասենք մարդավայել կեանք վարելու համար։

Սակայն ինչ լեզուով և ինչ միջոցներով է հրապարակ իջել Տօլստոյ համոզելու մարդկութիւնը հետևել իրան. ահա այդտեղ է արտայայտվում նրա հանճարեղութիւնը, այդտեղ երևան գալիս նրա գեղարուեստական-գրական քրմութիւնը։

Հասարակական ներկայ կազմակերպութեան ժահրոտ խոցերը, երևոյթների մռայլ ու նողկալի կերպարանքը անօրինակ վարպետութեամբ հրապարակ նետելով, հմայող զօրութեամբ մարդկային միտքը նա բևեռում է իր գեղարուեստական կատարելագէծ տիպերի վրա։ Բողոքի ձայնը հուժկու է ու տանջալից, իրական տիպերը իրանց բացասականութեամբ ճնշում են կօշմարով։

Մարդկութեան տառապանքների ու ցաւերի դառնագին, մռայլ էջերն են դրանք, համաշխարհային վշտի ու տրտմութեան ծանր մղձաւանջը... Ձգտումն դէպի արդարութիւն ու հաւասարութիւն, ճշմարտութիւն ու խաղաղութիւն։

Ահա Տօլստոյի մեծութիւնը, թէպէտ նրա տենչերի իրականացումը հակասական ու անիշխանական տենդենցով էր պարուրված՝ պատմական իրականութեան, սօցիալ-տնտեսական գիտութիւնների տեսակէտից։

Լայնատարած Ռուսաստանի բազմամիլիոն գիւղացի տարրը յիրաւի ունեցաւ իր ստրկութեան համապատասխան հանճարեղ մեծութիւն. դա Լէվ Տօլստոյն էր, որը իր կեանքի կիսից մինչև խորին ծերութիւն՝ քայլեց անընդհատ «մեծ պարոնից դէպի մեծ մուժիկը...»։

Քայլեց, եղաւ մարմնացումն իր դաւանանքի և քրմացաւ։

—

Ռուս մտաւորականութեան անցեալ դարի նարօդնիկական, մուժիկասիրական դաւանանքի զօրեղ ներկայացուցիչն էր Եասնայա Պօլեանայի քուրմ-ճգնաւորը։

Դարը անցաւ... Գիւղական իդիլլիան չը մնաց միակերպ. նա այժմ գտնվում է դէպի քաղաքի կենսունակ կուլտուրան շրջվող թեք մակերևոյթի ծայրին։ Պատմական անհրաժեշտութեան այդ շրջանը լի պիտի լինի իր վերջին ծայր բացասական ու դրական կողմերով։

Շարժումը գրանցվող է. իր ժամանակին նա ևս կունենայ համապատասխան դաւանանքի արտայայտիչ իր սինտետիկ հանճարը...

Սուրխաթեան

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

Պետերբուրգ, 12 նոյեմբերի

Նախագահում է իշխան Վօլկօնսկին։

Շինգարեվը հերթից դուրս մատնանշում է, որ վաղը լրանում է ռուս մեծ մարդկանցից մէնի, համաշխարհային յայտնի գիտնական, բժիշկ-հումանիստ, տառապեալների մշտական պաշտպան, մեծանուն մանկավարժ-գործիչ, ամենուրեք չափազանց յարգված, «Կեանքի հարցերի» հեղինակ՝ քրիստոնեայ Նիկօլայ Իվանովիչ Պիրագօվի ծննդեան օրվայ 100-ամեակը։ Շինգարեվը առաջարկում է յարգել Պիրագօվի յիշատակը, յիշեցնելով որ նա, իբրև ռուս երկրի ամենաարժանաւոր զաւակներից մէնը, արժանի է դրան Ռուսաստանի ներկայացուցիչների կողմից։

Նախագահի առաջարկութեամբ բոլորը կանգնում են։

Կարդացվում են ստացված գործերը, ի թիւս որոց 78 անդամների —Պուշկովի և ուրիշների —օրէնսդրական առաջադրութիւնը՝ Լեհական Թագաւորութեան մէջ զեմստվոյին հասարակական ինքնավարութիւն մտցնելու մասին։

Շարունակվում են տարրական դպրոցների լեզուի վիճաբանութիւնները։

Ռօդիչևը ուշադրութիւն է դարձնում այն հանգամանքի վրա, որ օրինագծի նպատակը՝ սովորեցնել ռուսերէնը՝ չի աջողվի. դրա համար անհրաժեշտ է, բացի օրէնքի հրամանից, որպէսզի դասաւանդողը սիրալիր վերաբերմունք ունենայ դէպի աշակերտը և նրա մայրենի լեզուն, առանց որի աշակերտը ատելութիւն է ձեռք բերում դպրոցում դէպի առարկան։ Եթէ կամենում են, որպէսզի ռուս լեզուն իսկապէս իւրացնեն օտարազգիները, պէտք է ընթանալ իր ազատ առաջարկութեամբ։ Միայն ազատ միտքն ու ազատ դասաւանդութիւնը կարող են զարգացնել սէր առ ռուս լեզուն։ Մեծագոյն ռուսացնողը այդ մարզում՝ Լէվ Տօլստոյն էր։ (Ծափեր օպպօզիցիայում)։

Բօբրինսկի 2-րդը մատնանշում է, որ աւստրիական սահմանադրութիւնը, որ ապահովում է մայրենի լեզուով դասաւանդութիւնը Գալիցիայում մնում է մեռած տառ, որովհետև այնտեղ ռուս երեխաները վեց տարեկան հասակից հարկադրված են սովորել լեհ լեզուն։ Հռետորը կարծում է, որ Աւստրիայում բաղդաւոր են միայն ճնշող ժողովուրդները՝ գերմանացիները, մաջարները, լեհերը։ Մահմեդականների հռետորները միատեսակ են, որովհետև կազմվում են Պետերբուրգում։ Ռուսաց կուլտուրան պէտք է տարածեն միայն ռուս ուսուցիչները։ Վերջում հռետորը Գալիցիայի ռուս ժողովրդի անունից միանում է Տօլստոյի յիշատակի յաւերժացմանը (բուռն ծափեր աջից և նացիօնալիստներից)։

Դըմշան հակաճառում է ժող. լուս. մինիստրին, գտնելով որ այլազգի երեխաների ծնողները ոչինչ չեն վնասվի դպրոցական դասընթացքներում մայրենի լեզուով ուսուցանելուց։

Զեկուցանող Կօվալևսկին բանաձևում է վիճաբանութիւնները։

Քուէարկութեամբ 16-րդ յօդուածը, որ դասաւանդելու լեզուն ճանաչում է ռուսերէնը, ընդունվում է մասնաժողովի խմբագրութեամբ և Կօվալևսկու ուղղումով, որ այլադաւանների և այլացեղերի կրօնը պարտաւորապէս աւանդվի սրանց մայրենի լեզուով։ Մնացած ուղղումները, ուղղված տեղական լեզուների իրաւունքները ընդլայնելուն, մերժվում են։

Սկսվում է հօկտեմբերեանների ուղղման յօդուածային քննութիւնը։

Նախագահի տեղը գրաւում է Կապուստին։

Պուրիշկևիչը, յոյս յայտնելով որ հօկտեմբերեանների ձեռքով փչացած կառավարական օրինագիծը կենսունակութիւն կը ստանայ Պետական Խորհրդում, մատնանշում է, որ հօկտեմբերեանները անարդար են վերաբերվում դէպի Ռուսաստանի շատ մոռացված ժողովուրդները, և առաջարկում է հօկտեմբերեանների առաջարկած ժողովուրդների ցուցակը լրացնել չուկչաներով, չերեմիսներով, մորդերով, ցիգաններով, եակուտներով, օստեակներով և ուրիշ շատերով (ծափեր աջից)։

Կրուպենսկին պաշտպանում է աշխատաւորականների մերժված ուղղումը։

Գեգեչկօրին, առարկելով հայր Գեպեցկին, ասում է, որ նա իրաւունք չունի խօսել մօլդաւ ժողովրդի կողմից. այդ տեսակ իրաւունք Գեպեցկին չունի, իբրև ընտրված յունիսի 3-ի օրէնքով և Կրուպենսկի ընկերակից, իբրև իր ժողովրդի շահերը վաճառած ազանդաւոր։

Աջից բարձրանում է ուժեղ աղմուկ։ Նախագահը զանգահարում է։ Աղմուկը չէ դադարում։ Նախագահը իջնում է ամբիոնից։ Նիստը նակազի համաձայն ընդհատվում է կէս ժամով։

Նախագահը, նիստը վերսկսելուց յետոյ, բացատրում է, որ նա յաճախակի փորձեց կանգնեցնել Գեգեչկօրիին, որ ոչ մի ուշադրութիւն չը դարձրեց ոչ միայն նկատողութեան, այլ և նախագահի այն յայտարարութեան, թէ խօսքից կը զրկէ։ «Անհնարին գտնելով ուժեղ աղմուկի մէջ նիստը շարունակել, ես,—ասում է Կապուստինը,—իջայ ամբիոնից, ընդհատելով այդպիսով նիստը կէս ժամ։ Մեղադրում եմ Գեգեչկօրիին ոչ այնքան նրա դարձուածքների համար, որքան դէպի նախագահը ցոյց տուած անփութութեան համար։ Նախագահի ամեն մի զանգը պէտք է հանգստութիւն մտցնէ դահլիճում։ Այդ կարգադրութեանը չը հնազանդվելուն համար առաջարկում եմ Դումային արտաքսել Գեգեչկօրիին երեք նիստից»։ (Աղմուկ ձախից, ծափեր աջից)։

Գեգեչկօրին վկայում է, որ առաջին մեղադրանքը անհիմն է, որովհետև նա դուրս չեկաւ—ինչպէս ասաց նախագահը—ընդհանուր գործածական դարձուածքների շրջանակից. «իսկ ինչ վերաբերում է երկրորդին, ես նախագահի նկատողութիւնը չը լսեցի»։

Նախագահը, ի նկատի ունենալով Գեգեչկօրիի բացատրութիւնը, հնարաւոր է գտնում Գեգեչկօրիին արտաքսել սոսկ այսօրվայ նիստից։

Սաստիկ աղմուկ, աղաղակ, բողոք ձախից։ Օպպօզիցիայի մի քանի անդամներ փորձում են առարկել։ Նախագահը ոչ ոքի խօսք չէ տալիս։

171 ձայնով ընդդէմ 123-ի Գեգեչկօրին արտաքսվում է այսօրվայ նիստից։

Շինգարեվը, Դզիւբինսկին, կոմս Ուվարօվը և Ձեբիձէն ասում են, որ նախագահը, նակազը խախտեց։

Պուրիշկևիչը նրանց քննադատութեան մէջ տեսնում է անթոյլատրելի երևոյթ, քանի որ նախագահը իր այդ պաշտօնում նոր է, գաղափարական պրօֆեսոր, իդէալիստ (ուժեղ աղմուկ ձախից, բացագանչութիւններ՝ «Դա գործին բոլորովին չէ վերաբերում»։ Ձայներ սօց-դեմօկրատներից՝ «Տուէք ուրիշ նախագահի, կանչեցէք Վօլկօնսկին»)։ Ուժեղ աղմուկի տակ Պուրիշկևիչն աւարտում է իր ճառը։ Նախագահը Պուրիշկևիչին կարգի է հրաւիրում։

Մելիկովը յայտնում է, որ սահ.-ռամկավարների ֆրակցիան կը պաշտպանէ բոլոր տեղական լեզուների հաւասարութեան մասին ներկայացված ուղղումները։

Մակլաքովի և Տիչինի ճառերից յետոյ նախագահի տեղը գրաւում է Վօլկօնսկին։

Դուման ձեռնարկում է ձայնատուութեան առաջին յօդուածի վերաբերութեամբ, որով թոյլ է տրվում լեհ, լիտովցի, գերմանացի, թուրք, էստօն, լատիշ, հայ, չեխ, վրացի ազգաբնակութեամբ լի տեղերում հիմնել միդասեան տարրական դպրոցներ մայրենի լեզուի դասաւանդութեամբ, եթէ շինական տեղի դպրոցի սահմաններում կամ քաղաքային բնակատեղի սահմաններում գտնվում են ռուսերէն չը խօսող դպրոցական հասակի 50 երեխաներ։

Յօդուածն ընդունվում է հետևեալ ուղղումներով. Լէօնով—թոյլատրվում է դասաւանդութիւնը բուրաթների և կալմիկների լեզուներով. Նեսելօվիչ—դասաւանդութիւնը թոյլ է տրվում հրեերէն. Իւրաշկևիչ—Բէլառուսում, Մալօրօսում և Նօվոռօսսիայում կաթոլիկների համար տնային լեզուն լինելու է բէլօռուս և մալօռուս լեզուները և դասաւանդութիւնը ստորին դպրոցում լինելու է ռուսերէն։

Կանոնների հետևեալ յօդուածները ընդունվում են համարեա առանց վիճաբանութիւնների։

Վիճաբանութիւնները դպրոցական նախագծի առիթով դադարում են։

Նախագահը կարդում է սօց.-դեմօկրատների և սահմ.-ռամկավարների յայտարարութիւնը՝ հետևեալ նիստի օրակարգում մտցնել մահվան պատիժը վերացնելու օրինագիծը յիշատակութեան մեծ Տօլստոյի պատգամի։

Պօկրօվսկի 2-րդը, պաշտպանելով յայտարարութիւնը, մատնանշում է, որ Տօլստոյի մահով ռուս հասարակութեան մէջ ցանկութիւն ստեղծվեց հաղորդակից լինել նրա քարոզած գաղափարներից գոնէ մէկնումէկին։ «Կորչի՛ մահվան պատիժը, զգայուն և բարեխիղճ երիտասարդութիւնը առաջինը ասաց իր «չեմ կարող լռել», իսկ երէկ Եբեկօյեան բանւորները թողին ֆաբրիկաները և «յաւերժ յիշատակ» երգելով նոյնպէս ասացին իրանց «չեմ կարող լռել», գալով ստորագրելու մահվան պատիժը վերացնելու յայտարարութիւնը, որ հասցէագրված է Դումայի նախագահին։ Սօց.-դեմօկրատները ողջունում են հասարակական ոյժերի զարթնումը։ Մեռաւ Տօլստօյը, կեցցէ կեանքը։ Թոյլ մի՛ ձևանաք և դուք էլ բողոքեցէք բարձրաձայն...»

Պօկրօվսկիի ճառը ամբողջ ժամանակ ընդհատվում է աջակողմեանների ուժեղ աղմուկով և բացագանչութիւններով և օպպօզիցիայի ծափահարութիւններով։

Օբրազցովը կտրականապէս բողոքում է ձախակողմեանների դեմօնստրատիվ հանդէս գալուն դէմ, որ կադէտները և էսեռկները միացնում են Տօլստոյի մահվան հետ. այդ հանդէս գալը չափազանց վիրաւորական է մեծ գրողի յիշատակի համար։ «Ի՞նչ ընդհանուր բան կայ Տօլստոյի, սօցիալ-դեմօկրատների, աշխատաւորականների և ջհուդ կադէտների միջև... Առաջ քան «չեմ կարող լռելը», և պետական դատարանի վճռով մահապատիժը դատապարտելը, Տօլստոյը ասել է «մի սպանիր» և դատապարտել է ինքնադիր մահապատիժը, և ինքներդ այն ժամանակ ձեր ձախակողմեան լրագիրներում Եասնայա-Պօլեանայի մեծ արուեստագէտին անուանեցիք խելագար ծերուկ։ Մենք նոյնպէս չենք առարկում Տօլստոյի վարդապետութեան դէմ և պատրաստ ենք վերացնել մահվան պատժի վերաբերեալ հարցը։ Բայց երբ մենք մէջտեղից կը բարձենք սօցիալ-դեմօկրատներին, աշխատաւորականներին, կադէտներին՝—բոլոր այդ կեղտոտութիւնը,—այն ժամանակ մենք կը ձեռնարկենք վերացնելու մահվան պատիժը, որովհետև այլ ևս ոչ ոքի հարկ չի լինի կախել և գնդակահարել։ Իսկ այսօրվայ առաջարկութիւնը զուտ ջհուդական-կադէտական պրօվօկացիա է (բուռն ծափեր աջից, աղմուկ և սուլոց ձախից)։

Միլիւկօվը կարծում է, որ ամենից քիչ իրաւունք ունեն խօսել սպանութիւնների մասին նրանք, որոնք դեռ չեն մաքրվել կասկածանքներից (աջից ուժեղ աղմուկ, աղաղակներ՝ «դուրս, հայդա, անպիտան, անուանեցէք ազգանունը»)։

Նախագահը առաջարկում է Միլիւկօվին կրկնել իր խօսքերը։

Միլիւկօվը, դիմելով նախագահին, կրկնում է իր ֆրազան։

Նախագահը Միլիւկօվին կարգի է հրաւիրում։

Միլիւկօվը ասում է, որ նա իր խօսքը ուղղում է Դումայի այն մասին, որ կարող է մեծամասնութիւն կազմել կադէտների առաջարկութիւնը ընդունելու համար, գտնում է, որ սօցիալիզմի գաղափարը խորապէս յարակից էր Տօլստոյի աշխարհահայեցողութեանը, կարծում է, որ կադէտների առաջարկը դուրս չէ գալիս մեծ գրողի գաղափարների շրջանից (ծափեր օպպօզիցիայում, սուլոց աջից)։

Դզիւբինսկին միանում է Պօկրօվսկիի ճառակերպութեան և նրանից յետոյ իր պարտականութիւնն է համարում բացագանչել՝ «կորչի մահապատիժը»։

Դահլիճում ընդհանուր աղմուկ է. ծայրայեղ ձախակողմեանները ծափահարում են։

Պուրիշկևիչ.—Դուք իրաւացի էք։ Տօլստոյը չը կայ, ինչպէս չը կայ մեծ Պասկալը, բայց կենդանի է անարգ Թէրսիտը։ Եւ Թէրսիտները կենդանի են ոչ միայն այստեղ Դումայում, այլ և դէպի անկարգութիւններ են հրում դժբաղդ ուսանող երիտասարդութիւնը։ Ժողովրդական խղճմտանքի դահիճներ, ժողովրդական ոգու և ժողովրդական պատւի դահիճներ. դուք էք, որ կեղտոտ ձեռքերով մոտենում էք խաղաղութեան վեհ գաղափարին։ Մեծագոյն լրբութիւն, մեծագոյն յանցանք երիտասարդ սերնդի առաջ դուք էք գործում՝ մղելով նրան դէպի անկարգութիւն։ Սոսկ գայլերթի փոթորիկ կարող է յարուցել այդ անարժան փորձը։ Կենտրոնը, իբրև կարգ ու կանոնի տարր, աջակողմեանների հետ կը ըմբռնէ՝ թէ ուր են քաշում նրան գլխատման արժանի պարոնների գաղանի մտադրութիւնները։ Դումայի արժանապատւութիւնը, որ մի քանի օր առաջ իր մեծամասնութեամբ յարգեց Տօլստոյի յիշատակը, գրաւական է այն բանի՝ թէ Միլիւկօվների, Ռօդիչևների, Պօկրօվսկիների և մնացած «չակերտաւոր» ինտելլիգենտների պրօվօկատորական փորձը՝ յարուցել հասարակական և ուսանողական անկարգութիւններ՝ ի չիք կը դառնայ (ծափեր աջից)։

Քուէարկութեամբ 161 ձայնով ընդդէմ 131-ի մահվան պատիժը վերացնելու օրինագիծը հետևեալ նիստում քննելու առաջարկութիւնը մերժվում է։ (Հ. Գ.)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Կովկասից Փոխարքայի խորհրդում, ֆինանսների մինիստրութեան լիազոր Ն. Ֆ. Զունկօվսկու նախագահութեամբ սկսվելու են մի շարք խորհրդակցութիւններ զեմստվօյի տուրքի մասին, մասնակցութեամբ Կովկասի արքունի պալատների կառավարիչների։ Խորհրդակցութեան պարապման առարկան լինելու է հարկային տեսուչների այս տարի կատարած հողերի գնահատութեան աշխատանքները, նրանց իրար հետ համաձայնեցնելու համար։ Այդ աշխատութիւնների վրա հիմնված Փոխարքայի խորհուրդը կազմելու է ենթադրութիւն զեմստվօյի տուրքի քանակի մասին գալ 1912—1914 թւերի համար, որը ֆինանսների մինիստրութեան միջոցով ներկայացվելու է ի հաստատութիւն Պետական Դումայի և Խորհրդի։ Խորհրդակցութեան միւս կարևոր զբաղմունքը լինելու է զեմսկիյ տուրքի ենթակայ հողերի և այլ կայքերի գնահատութեանց կանոնների մշակումը, որ եթէ իրականանայ՝ չափազանց մեծ ծառայութիւն կանէ ապագայում մեր երկրում մտցվելիք ինքնավարութեան (զեմստվօյին)։ Ամուր հիմքերի վրա դնել զեմստվոյին գնահատութեան գործը՝ յարուցել է Փոխարքայի խորհուրդը, որ հաւանութիւն է գտել ֆինանսների մինիստրութեան կողմից և այժմ մշակվող կանոնները նեղդաշնակութիւն կը մտցնեն գործի մէջ և անշուշտ կաւելացնեն զեմստվոյի միջոցները՝ բաւարարութիւն տալու տեղական կարիքներին։ Գնահատման կանոնները մշակելու գործում յատուկ հրաւիրված են մասնակցելու խորհրդակցութիւնների աշխատանքներին յայտնի զեմստվային վիճակագիր Նիկ. Միխ. Կիսլեակովը և ֆինանսների մինիստրութեան վիճակագիր Վ. Պլանդովսկին։ Ն. Մ. Կիսլեակովը, որ բացի գործնական հռչակից յայտնի է և գիտական աշխարհում, ծանօթ է և ծայրագաւառների իրականութեան հետ, նա խոշոր մասնակցութիւն է ունեցել սենատոր Պալենի Թիւրքիայում վերջերս կատարած ռեվիզիայի մէջ։

◆ Էջմիածնի մայր տաճարի վերանորոգութեան մասնախումբը ամսիս 12-ի իր հերթական ժողովում նկատի առնելով, որ ինժեներ Զուրաբեանը, որին յանձնարարված է Վեհարանի շինութեան գործը, որոշեալ պայմանաժամում չը ներկայացրեց վերջնական մշակված նախագիծ և մասնախմբի այդ առիթով նրան տուած հարցին չը պատասխանեց՝ մասնախումբը պարտական զգաց իրան յայտնել այդ մասին Էջմիածնի յանձնաժողովին և դրանով վերցնում է իրանից ամեն պատասխանատուութիւն։

◆ «Արարատի» հօկտեմբերի համարում ի միջի այլոց կարդում ենք հայրապետական հետևեալ կարգադրութիւնները. «Էջմիածնի սինօդի անունով սեպտ. 8-ին կօնդակ է տրված, որով առաջադրվեց կազմել և մատուցանել Նորին Ս. Օծութեան մինչև առաջիկայ դեկտեմբերի սկիզբը Մայր Աթոռի և բոլոր վանքերի անշարժ կալուածների ցուցակը (ինվենտար)։—Սեպտեմբերի 23-ին մակագրութեամբ բեկանելով Նուխու եկեղեցիների թեմական պատգամաւորների ընտրութիւնը, պատուիրվեց Ղարաբաղի կօնսիստորիայի նախանդամ Եղիշէ վարդապետին՝ ընտրել տալ, Կովկասի Փոխարքայի ժամանակաւոր կանոնների համաձայն, իւրաքանչիւր եկեղեցուց մի պատգամաւոր։—Վեհափառ Հայրապետը դիւանի գրութեամբ, թ. 2054, սեպտեմբերի 15-ին յանուն Ալէքսանդրօպոլի առևտրական ուսումնարանի տեսչի, թոյլ տուեց Երուանդ Տէր-Մինասեանին յիշեալ դպրոցում կրօն դասաւանդել։ Երուանդ Տէր-Մինասեանը օգոստոսի 20-ին խնդրել էր պետական միջնակարգ ուսումնարաններում կրօն դասաւանդելու արտօնութիւն և ի լրումն այդ խնդրի սեպ. 14-ին մատուցել էր Նորին Սրբութեանը հետևեալ խոստմնագիրը. «Ձերդ Վեհափառութեան պահանջի համաձայն սրանով պատիւ ունեմ խոնարհաբար յայտնելու, որ ես միանգամայն համաձայն եմ Ձեր դրած պայմանին՝ աւանդել ինձ յանձնվելիք կրօնական առարկաները Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ վարդապետութեան համաձայն։ Խնդրում եմ՝ բարեհաճէք պատուիրել յայտնելու առևտրական դպրոցի տեսչին, որ Ձերդ Սրբութեան կողմից այլևս արգելք չը կայ ինձ կրօնական առարկաներից դասեր յանձնելու»։

◆ Ստացանք «Արարատ» ամսագրի հօկտեմբերի համարը։ Այնպիսի յօդուածներ, ինչպէս «Յոյն-արևելքի հին-եկեղեցական աստուածաբանական գիտութիւնը IV—V դարում», «Խաչատուր Աբովեանի մասին տեսութիւնը», «Անդրկովկասի հողային պայմանները», «Հայոց, վրաց, աղուանից և ալանաց միութիւնը» և այլն, հասկանալի են և անտեղի չեն կարող համարվել Էջմիածնում հրատարակվող և պաշտօնական բնաւորութիւն ունեցող մի ամսագրի համար. բայց յօդուածներ, ինչպէս «Կանանց իմացաբանութիւնը», «Էմպիրիզմի և ռացիօնալիզմի ընդհանուր սխալները», ինչ միտք ունեն «Արարատի» մէջ։

◆ Թիֆլիսում կանանց բարձր դասընթացքներին կից հաստատված բնութեան սիրահարների ընկերութեան կանոնադրութիւնը օրինականացվեց իշխանութեան կողմից։ Ընկերութեան նպատակն է մշակել բնագիտութեան գիտական հարցեր, ուսումնասիրել Կովկասի բնութիւնը։ Ընկերութեան անդամ կարող է լինել ամեն մէկը, ով հետաքրքրվում է բնութեամբ։

◆ Ռուսաց սինօդը, Կովկասում ուղղափառութիւնը վերականգնող ընկերութեանը, որի գոյութեան 50-ամեակը տօնվում է այսօր շքեղ կերպով, ուղարկել է օրհնութեան գիր, որի տակ ստորագրել են սինօդի բոլոր անդամները։

◆ Թիֆլիսի նահանգի ժողովրդական դպրոցների տեսուչը թոյլտուութիւն է տուել քաղաքային տարրական դպրոցների աշակերտին մասնակցել այսօր՝ ուղղափառութիւնը վերականգնող ընկերութեան հանդէսներին, որին մասնակցելու համար, ի դէպ է ասել, եկել են նաև մի քանի եպիսկոպոսներ ուրիշ քաղաքներից։

◆ Գ. Լևոնեանի Գեղարուեստական կուրսերի օգտին ստացանք Ս. Խաչատրեանից 3 րուբլի։ Նախկին ստացածների հետ միասին՝ ունենք 65 րուբլի։

◆ Անցեալ տարի երաժշտական ընկերութեան Թիֆլիսի բաժանմունքի մէջ ուսանում էին 473 հոգի, որոնցից 308-ը աշակերտուհիներ էին։ Տարվայ ընթացքում տրվել են 11 սիմֆօնիքական համերգներ։

◆ Մեկնեց Քութայիսի նահանգապետ Սլավօչինսկին։

◆ Բաթումում, Ալէքսանդրօպոլում, Երևանում, Քութայիսում քաղաքային դումաները յոտնկայս յարգելով Լ. Ն. Տօլստոյի յիշատակը, ցաւակցական հեռագիրներ են ուղարկել հանգուցեալի ընտանիքին, փակելով նիստերը ի նշան խոր սգի։

◆ Այսօր Կուկիայի Թանդոյեան ս. Աստուածածնի եկեղեցում պատարագին առաջին անգամ երգելու է քառաձայն երգեցիկ խումբը, որ կազմված է միջնակարգ օրիորդաց դպրոցների աշակերտուհիներից և աշակերտներից։

◆ Արմաւիրում բացվում է պետական բանկի բաժանմունք։

ԹԱՐՕՆԵԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

[illegible]

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՇՎԵՅՑԱՐԻԱՅԻՑ

IV

[illegible]

— Quelle langue parlez vous, madame?

Je ne vous comprends pas. [illegible]

[illegible] է իր բարերարուհուն և իրան բոլորովին երջանիկ կը զգար, եթէ ծանր հիւանդութիւնը չը սաիպէր նրան ժամանակաւորապէս բաժանուել իր երկրորդ մօրից։ Քանի շարունակում է օրիորդն իր պատմութիւնը, այնքան նա ինձ հեռանում է իմ սրտից, և ես զգում եմ, որ իմ և նրա միջև մի պատ է բարձրանում։ Փորձում եմ զարթեցնել նրա մէջ սէր դէպի իր հայրենիքը, դէպի իր մայրենի լեզուն… առաջարկեցի նոյն իսկ սովորեցնել նրան հայերէնը, բայց հանդիպեցի քար անտարբերութեան։ Օրիորդի հայրենիքը Լօնդօնն է, նրա մայրենի լեզուն անգլիերէնը… Նոյն իսկ կրօնափոխ են արել նրան և այսօր օրիորդը ջերմեռանդ լիւտերական է։ Նայում եմ այդ սև, վառվռուն աչքերին, այդ թուխ երեսին, որ այնքան յիշեցնում է ինձ իմ Թիւրքահայ քոյրերին, բայց խօսակից հոգով այնքան հեռու է նրանցից, որ սիրտս կսկծում է։ Արդեօք բացառիկ է այս դէպքը, արդեօք նոյնպէս օտարացած չեն այն հազարաւոր հայ որբերը, որոնք ցրուած են աշխարհիս բոլոր ծայրերում։ Իսկ ինչ դրութեան մէջ են Թիւրքիայի որբանոցները, որոնք պահվում են օտարների հաշւով։ Վախենում եմ մտածել, որ այնտեղ էլ կատարվում է նոյն անարդարութիւնը։ Անշուշտ՝ փրկել անմեղ երեխային՝ մեծ բարերարութիւն է, բայց միևնոյն ժամանակ բռնաբարել նրան հոգին և կտրել իր հարազատներից՝ դա դարդէն յանցանք է։ Մի՞թէ անտարբեր պիտի մնանք այդ հարցին, մի՞թէ մենք ինքներս չենք կարող պահել մեր որբերին։

Իշխ. Մ. Թումանեան

Leysin, 17/4 նոյեմբերի

ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐ ԹՈՒՐՔԱՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

—

Վան, 27 հոկտեմբերի

Նահանգիս վալի Բէքիր Սամի բէյ անցեալ շաբաթ անակնկալ կերպով ուղևորվեց Կ. Պօլիս։ Զանազան մեկնութիւններ են տալիս այս անակնկալ մեկնումին. ոմանք ասում են, որ նա Կ. Պօլսից կանչվել է ինչ ինչ բացատրութիւններ տալու նահանգական գործերի համար, ուրիշներ՝ թէ նրա դիրքը խախտվել է վերջին օրերում պատահած ալան-թալանների ու սանձարձակ աւազակութիւնների պատճառով, ինչպէս որ ծանուցել եմ նախորդ թղթակցութիւններով և այլն։ Բայց ինչ էլ լինի [illegible]

նի ոճրագործ ու բռնաւոր Քեօռ-Հիւսէյին փաշային նրա հետ կողք կողքի մի կառքում նստած. արդէն Պարսկաստանից վերադառնալիս՝ շաբաթներով հիւր եղաւ նա վալիի տանը, նրա հետ միասին պտոյտի ելաւ նահանգում. միասին գնացին մի շարք ագդեցիկ քիւրդերի վրանները և պատւեցին նրանց իրանց այցելութիւններով։ Թէ ինչ անցաւ-դարձաւ վրաններում, այդ չենք իմանում. բայց վերադառնալուց յետոյ՝ շատ բան փոխված տեսանք։

Քիւրդ յայտնի բռնաւոր ցեղապետները կարծես երես առած՝ սկսեցին սանձարձակութիւններ, և իրանց ծանր լուծը կրկին դրին աշխատաւոր հայ ու քիւրդ ժողովրդի վզին, պահանջեցին նախկին տարապարհակները, որոնք սահմանադրութեան հրատարակումից յետոյ միայն դադարել էին. հողերը կրկին գրաւեցին, իսկ աւազակութիւններ, կողոպուտ ու թալաններ շատ աւելի սանձարձակ կերպով սկսվեցին, քան որչափ չէր առաջ։ Իսկ կառավարութիւնը բոլորովին անտարբեր էր, կարծես թէ նա դադարել էր գոյութիւն ունենալուց։ Սրան զանազան մեկնութիւններ էին տրվում, բայց մենք մեզ թոյլ չենք տալիս հաւատ ընծայելու նրանց, այլ միայն կարծում ենք, որ դա կենտրոնական կառավարութեան հրահանգն է և քիւրդերին սիրաշահելու քաղաքականութիւնից առաջացած։

Մարակ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Էնզելի, 7 նոյեմբերի

Մեր հիւծված, հիւանդ կեանքի վրա մի պատուհաս էլ աւելացաւ։ Դա խօլերան է, որ մուտք է գործել այս կողմերը, և այժմ թէ Րաշտում և թէ շրջակայ գիւղերում, որպէս հաստատ տեղից իմանում եմ, ահագին զոհեր է տանում, իսկ ժողովրդի «բարեկամները» փոխանակ մաքրութեան վրա ուշք դարձնելու, թափօրներով են հիւանդութիւնը հեռացնում երկրից։

Եւրոպացիների, ռուսների, հայերի և առհասարակ քրիստոնեայ ազգաբնակութեան հետ դեռ գործ չէ ունեցել խօլերան և յոյս կայ, որ նրանք ազատ մնան այդ աւերիչ հիւանդութիւնից շնորհիւ իրանց մաքուր մնալու, նիստ ու կացի։

Մուշահիդ

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Տ Ո Ւ

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Զինւորական մասնագէտ-բժիշկների
Երթևեկ հիւանդների համար
Վանքի մեծ փողոց, № 3, Ալէքսանդրեան այգու մօտ։
ԽՈՐՀՐԴԻ ՎՃԱՐՆ է 50 ԿՈՊ.
Տելէֆօն № 481.
Հիւանդների ընդունելութիւնը առաւօտ. ժամը 9½-ից մինչև 5-ը ցերեկվայ։

ԱԽՎԼԵԴԻԱՆԻ—ներքին և երեխաների հիւանդ., ամեն օր՝ 11—12 և կէսը ցեր.։
ՌՈՒԿԼԱԴՆԻԿՕՎ Ի. Օ.—ներքին հիւանդութիւններ, ամեն օր՝ 4—5 ժամը ցեր.։
ՎՆՈՒԿՕՎ—խիրուրգիական հիւանդութիւններ, ամեն օր՝ 12—1 ժ. ցեր.։
ՐԻԴԷԼ—ներքին և երեխ. հիւ., ամեն օր՝ 3—4 ժ. ցեր.։
ՄՕՆՍԷ—երեխ. և ներքին հիւ. ամեն օր՝ 1—3 ժ.։
ԽԱՏԻՍՕՎ Ն. Դ.—մանկաբարձ. և կանանց հ., ամեն օր՝ 4—5 ժ., բացի կիրակի և երեքշ. օրերից։
ՆՕՎԻՑԿԻՅ—մանկաբարձ. և կանանց հ., ամեն օր՝ 1—2 ժ.։
ՍԱՐԱՊ—ներքին և երխայոց հիւ., ցեր. 12—1 ժ.։
ՏԷՏՐԱՉԷ—սիֆիլիս, վեներ., կաշուի հիւ., ամեն օր՝ 1—3 ժ. ցեր.։
ԱՍՊԻՍՕՎ Ն. Մ.—ականջի, կոկորդի և քթի հիւ., առ. ժամը 1—2.ը ցեր.։
ԿԻՆ ԲԺ. ԽՕՍՍԷԼԻԱՆԻ—կանանց հիւ., երկուշ., չորեքշ., ուրբ., կիրակի՝ 11—12 ժ.,
ՎԵՍԵԼՕՎԶՕՐՕՎ Ն. Ն.—խիրուրգ. հիւ.։ ամեն օր՝ ցեր. ժամը 2—3-ը։
ԶՈՒԴՆՕՎՍԿԻ—ջղային, հոգեկ. հիւանդ. և էլեքտրոտէրապիա., ամեն օր՝ բացի կիրակի օրերից՝ ցեր. ժ. 4—5-ը։
ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ Ա.—սիֆիլիս, վեներական և կաշուի հիւ. ամեն օր՝ 9½—10½ ժ. առ.։
ՊՕՆԴՕԵՎ—ջղային հիւ. և էլեքտրոտէրապիա. ամեն օր, ժամը 11—12-ը։
Համախորհուրդ, օպէրացիաներ, մասսաժ, ծաղկի պատուաստում, անալիզ, հիպնօզ, ատամների և ծառաների քննութիւն—առանձին վճարով։ Սիֆիլիսի վերաբերմամբ, արեան հետազօտութիւն ըստ Wassermann-ի։
(Կ.) 356. 100—60

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԷՈՐԳԲԷԳԵԱՆ
Աչքի հիւանդութիւններ
Ընդունելութիւնը ամեն օր
Առաւօտեան ժամը 10—1
Երեկոյեան ժամը 5—7
Վելիամինօվսկայա փող. № 8
(Կ. Հ.) 564. 100—61

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ, և ՋՂԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունել. ամեն օր { Առաւօտ. ժ. 9—12 / Երեկոյ. ժ. 5—7
(Ե.Հ.Կ.) 1254. 100—4

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԵՐԵԽԱՅՈՑ
ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔՍԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ հիւանդութիւններ։
Ընդունելութիւն ամեն օր { 10—11 ժ. առ. (երեխաների) / 5—7 ժ. երեկ. (ընդհանուր)
Միքայէլեան փող., № 36. Տէլէֆօն № 388.
(Ե.Հ.Կ.) 909. 100—43

ԲԺԻՇԿ
Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ։
Պրօֆ. Mathieu-ի մասնագիտական կլինիկայից՝ Պարիզում։
Ընդունելութիւն { առաւ. ժ. 9—11. / երեկ. ժ. 5—7.
Ելիզավետինսկայա փող. № 39.
(Ա. Օ.) 1179. 100—24

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՍՏՐԱԽԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿՈՆՍԻՍՏՈՐԻԱՅԻ
համար հարկաւոր է
ՄԻ ՓՈՐՁՎԱԾ ԱՏԵՆԱԴՊԻՐ
որը միևնոյն ժամանակ պէտք է կատարէ և ԹԱՐԳՄԱՆԻ ՊԱՇՏՕՆ և ընդամենը ստանայ տարեկան 1,100 ր. ռոճիկ։ Ցանկացողները թող շտապեն դիմել նոյն կօնսիստորիային ներկայացնելով իրանց փաստաթղթերը։
(Հ. Շ. Կ.) 1260. 3—3

ՁԵՂԱԾ ՆՈՐՈՅԹ
2 ր. 45 կոպէկով աշնանային կամ ձմերային կանացի պալտատի շրջազգեստ՝ գեղեցիկ և ամուր տրիկոյից, կարված վերջին տարազով, զարդարված կոճակներով և մետաքսէ թելերով, ամեն տեսակ գոյների, ուղարկվում է պօստով, վերադիր վճարով, առանց կանխավճարի, աւել հաշւվելով ճանապարհածախսի համար 55 կոպ., իսկ Սիբիր՝ 75 կ.։ Երեք շրջազգեստ պահանջելուց՝ կցվում է կանացի 3 հատ լայն գոտի կաշուց։ Չը հաւանելուց՝ փողը վերադարձնում ենք։ Լաւ կտորից և գեղեցիկ զարդարված շրջազգեստ՝ 2 ր. 75 կ.։ Ցոյց տալ երկարութիւնը և գոտու լայնութիւնը սանտիմէտրով կամ թելով։ Հասցէն Суконно-шерстяная мануфактура. Лодзь, № 43—О.
(28,31,Н.7,14) (В. 81315) 1213. 4—4

ВѢРНЫЙ ДРУГЪ ЖЕНЩИНЪ
КРЕМЪ КАЗИМИ
МЕТАМОРФОЗА
ПРОДАНО БОЛѢЕ ДВУХЪ МИЛЛIОНОВЪ БАНОКЪ
РАДИКАЛЬНО УСТРАНЯЕТЪ
ВЕСНУШКИ, УГРИ, ПЯТНА, МОРЩИНЫ И ДРУГIЕ ДЕФЕКТЫ ЛИЦА
УТВ. ДЕПАРТ. ТОРГ. и МАНУФ. ЗА № 4683
ТРЕБУЙТЕ ПОДПИСЬ
(П. 111473.) 1184. 9—4

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1911 Г.
ВѢСТНИКЪ ЕВРОПЫ
Ежемѣсячный журналъ исторіи, политики, литературы, издаваемый М. М. Ковалевскимъ, подъ редакціей К. К. Арсеньева, при ближайшемъ участіи: И. В. Жилкина, М. М. Ковалевскаго, Н. А. Котляревскаго, В. Д. Кузьминъ-Караваева, Д. Н. Овсянико-Куликовскаго, А. С. Посникова, М. А. Славинскаго, Л. З. Слонимскаго и К. А. Тимирязева.
Вышла книга за НОЯБРЬ 1910 г. съ гравюрами П. Д. Боборыкина и С. А. Муромцева.
Подписная цѣна съ пересылкой и доставкой: на годъ 17 руб., отдѣльная книга—1 р. 50 к. съ дост. и перес. Адресъ редакціи и главной конторы: С.-Петербургъ, Моховая, 37.

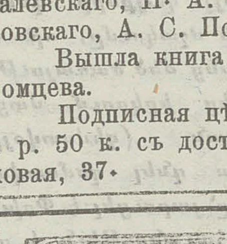

ՉԸ ԿԱՅ լաւագոյն միջոց բացի բժշկական խոշոր հեղինակաւոր անձերի կողմից յայտարարված անփոխարինելի և ԲՈՒՍԱԿԱՆ
ՍԱՊՈՆ „ՀԵՐԲԱ"
ԴՈԿՏ. ՕԲԵՐՄԵՅԵՐԻ
պեպենի, չոր եւ թաց խոցի, բշտիկների, պզուկների, քորի, քեփի եւ մորթու անմաքրութեան դէմ։
ՀԱԶԱՐԱՒՈՐ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ!!
Կարճատ գործածութիւնից յետոյ—լաւ աչողութիւն։
[illegible] 60 կոպէկով, իսկ մեծ կտոր 80 կոպ.
ՍԱՊՈՆԱՓՈՒՐ. [illegible]
Գլխաւոր ներկայացուցիչ ամբողջ Ռուսաստանի համար Д. РОЗЕНТАЛЬ, ВАРШАВА
(5,15,25) (В.39510) 665. 18—17

Ներսիսեան Հայոց Հոգ. Դպ. Տեսչութ. Մատակարար Մասնաժողովը
սրանով յայտարարում է, որ նոյեմբերի 23-ին նշանակված է աճուրդ դպրոցի նոր շէնքի երկրորդ յարկի ճակատը (фасадъ) պատելու սրբատաշ քարով, մօտաւորապէս 300 քառ. սաժէն։
Աճուրդին մասնակցել ցանկացողները կարող են ստանալ բոլոր անհրաժեշտ տեղեկութիւնները և ծանօթանալ գործի տեխնիկական պայմանների, աճուրդի պայմանների և նախագծների (проекты) հետ՝ Ներսիսեան դպրոցի դիւանում, ամենայն օր ցերեկվայ ժամը 10-ից մինչև 2-ը. (Բարօնսկայա և Ներսէսօվսկայա փողոցների անկիւն)։
(Կ. Չ.) 1269. 2—1

Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ
Հիմնել ենք առևտրա-յանձնարարական և ներկայացուցչական
ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ,
որտեղ ընդունում ենք ընդհանրապէս զանազան առևտրական և առանձնապէս թարմ և չորացրած մրգեղէնի, կօնսերվաների և պիւրէների սպառման յանձնարարութիւններ։
Խնդրում ենք դիմումի հետ չը մոռանալ նմուշներ ուղարկել։
Յարգանօք՝ Հ. Ն. ԽՈՒԽՈՒԵԱՆՑ և Տ. Հ. ԲԱՒՇԻՆՕՎ
Հասցեներ | С.-Петербургъ, Петербург. ст., Большой пр. 92. / Тифлисъ, Елизаветинская, 192.
(Կ.) 973. 15—13

ՋՐԻ ՊԱՇՀԱՆՋԵՑԷՔ
ՆՄՈՒՇՆԵՐԸ և գները բարձր, միջակ և ցածր տեսակի ԱԼԻՒՐՆԵՐԻ՝ կրուպչատկա, սեանկա, ռազմօլ, նաև զանազան տեսակ ՀԱՑԱՀԱՏԻԿՆԵՐԻ։ Ունեմ յայտնի ֆիրմաներից ներկայացուցչութեան իրաւունք և պատրաստում եմ ալիւր իմ սեփական ցորենից զանազան կայարաններում։
Որոշ շրջանների համար տալիս եմ ներկայացուցչութեան իրաւունք։
Դիմեցէք՝ СТАВРОПОЛЬ-губ. Мисаку А. ФАЛАКЯНЦУ.
Հեռագրի համար՝ СТАВРОПОЛЬ губ. ФАЛАКЯНЦУ.
Յարգանքով՝ Մ. Ա. ՖԱԼԱԿԵԱՆՑ
(Հ. Կ.) 1241. 18—4

Кавказское Т-во Торговли Аптекарскими Товарами—Тифлисъ, Баку, Батумъ.
(15, 30) 975. 0—8

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և վաճառվում է
Ա. ԱԹԱՆԱՍԵԱՆԻ
ԲԱՄԲԱԿԸ
ԵՒ
ՆՐԱ ՄՇԱԿՈՒԹԻՒՆԸ
Դո ծնայան եւ յրիւ ձեռնարկ բամբակագործութեամբ պարապողների համար։
20 նկարներով
Գինն է 40 կոպ.
Դիմել՝ Тифлисъ, Редакція „Гюхатнтесъ", կամ «Գուտտենբերգ», «Գիր», «Կենտրոնական» գրավաճառանոցներին և Բագու „Сотрудникъ"-ին։
(Ե. Կ.) 1233. 10—5

(Կ.) (М.) 1253. 2—1

Լոյս տեսաւ եւ վաճառվում են
ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՓԻՆԵԱՆԻ
ԾՈՑԻ և ՊԱՏԻ
1911 Թ.
„ՇԻՐԱԿ"
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
Օրացոյցները
XIII տարի
ԾՈՑԻ ՕՐԱՑՈՅՑ—320 երես
ՑՈՒՑԼՈՒԱԾԸ պարունակում է մուրհակների օրէնքներ և օրինակներ, չափ և կշիռ, դրամներ և արժէքաւոր թղթեր։ Վարձատրութիւն դատական պրիստաւների, նօտարների, երդուեալ-հաւատարմատարների։ Պօստ և և հեռագիր, պօստային օրէնքներ, խնայողական դանձարաններ։ Զինուորագրական օրէնքներ, նորակոչ զինուորների չափը։ Անցագիր և բողոքելու առեանները։ Կտակի և պայմանագրերի օրինակներ։ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—Ռուսաստանի ազգաբնակութիւնը, նրա աճումն ու խտութիւնը, կեանքի միջին հասակը, ազգերի թիւն ըստ հասակի, դաւանութեան և պարապմունքի։ Գաղթականութիւն։ Ժողովրդական կրթութիւնը. նրա ծախսերը, գրագիտութեան չափը, դպրոցներ։ Զօրքը. զանազան պետութիւնների զինուորական ծախսերն ու ույժը։ Ժողովրդի առողջապահական դրութիւնը։ Պետական եկ և մուտքը։ Հոգեւորականութիւն։ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ.—Կեանքի նպատակը, օդը, կեանքի ապրելը, չափաւորութիւն, խմիչքներ, կաշուի հոգատարութիւն, առողջապահական կանոններ, պատգամներ և իմաստներ։ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ.—Մեղուաբուծական. մեղուների մայր տալը, բռածու և բռո մեղուներ, ընտանիքների միացնելը, փեթակների մաքրելը, ցեց, փորլուծութիւն, մեղուների մայրը, կերակրելը, գողութիւնը, արհեստական ժամաթերթեր և այլն։ ԿԱԹՆԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ.—Կաթնատու կովեր, կովերի կթելը, կաթի կեռծելը, բժշկական խորհուրդներ։ ԾԵՐԱՄԱՊԱՀԱԿԱՆ.—Խրատներ չերամապահներին։ ԱՍՏՂԱԲԱՇԽԱԿԱՆ.—Գիսաւոր աստղեր, մոլորակներ, աստղերի հեռաւորութիւնը, աստղ-արեգակներ։ ԳԻՏԱԿԱՆ.—Մարդու ծագումը, օդանաւեր և օդային թռիչքներ։ ՊԱՏՄԱԿԱՆ.—Պասը զանազան ազգերի մէջ, ապրիլի 1-ին խաբելու սովորութեան ծագումը։ ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ.—«Առանձին տեսարաններ», «Հօր խրատը որդուն», «Աչք և արցունք», «Ճշմարտութիւն», «Ծիծեռնակների ծնունդը», «Ճաշի ժամը», «Սրտի հէքիաթը», «Արցունքի լիճը», «Ինչ է սէրը», «Մարդկութեան պատմութիւնը», «Համբոյր», «Բաղդաւորների խնճոյքը»։ ՀՆՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ.—Դիմագուշակ, բժշկութիւնը հին ժամանակներում, ցաւի համբերող և ցաւ չը զգացողներ, զարուն ձմեռներ և ձմեռ ամարներ։ ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ.—Հանելուկներ, խնդիրներ, խաղեր, բեզուռներ, զուարճալի վիճակարան։ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴԱԿԱՆ.—Երկաթուղի և շոգենաւեր։

150 ՊԱՏԿԵՐՈՎ ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑ 150 ՊԱՏԿԵՐՈՎ
ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑԻ առաջին երեսների վրա տպագրված են հայ և օտար հեղինակների ու գործիչների պատկերներ, այլ և ծրր պետական և դպրոցական հիմնարկութիւնները ազատ են պարապմունքից, ընտիր մտքեր, աֆօրիզմներ, հարուստ ժամանակագրութիւն, բանաստեղծական ընտիր քառեակներ։ Երկրորդ երեսների վրա՝ ազգային տօների բացատրութիւններ, գիտական նորութիւններ, բնութեան երևոյթների բացատրութիւններ, առողջապահական, բժշկական խրատներ, արհեստների վերաբերեալ օգտակար գիտելիքներ, աւելեան ազգերի կեանքից, հեղուարճալի պատմութիւններ, պատմական նշանաւոր դէպքեր հայկական, ռուսական և այլ ազգերի կեանքից, հետաքրքրական թիւեր և տեղեկութիւններ։ Ազգային քնար. բանաստեղծութիւններ, տաղեր, աշուղական խաղեր, սիրոյ երգեր, զուարճալի անեկդօտներ մեծ մարդկանց կեանքից։ Գիւղատնտեսական գիտելիքներ, խոհարարական խորհուրդներ, տնային խաղեր։ Ժողովրդական առածներ, երգեր, լէյլեր, երգիծաբանական հատուածներ, ծիծաղաշարժ նոր առակներ և այլն։
ՏԱԽՏԱԿԸ պատրաստված է լիտօգրաֆիայում մօտ տասը գոյնով, յայտնի նկարչի վրձինի գործ, եւրոպական յայտնի հրատարակութիւնների նմանութեամբ, ճակատին տեղաւորված է Անիի գրանշելի տեսարաններից մէկը։
Գները՝ պատինը—50 կոպ., ծոցինը—20 կ., [illegible]
Դիմել Александрополь, типографія „Ширакъ" Карапету Апинянъ. [illegible]
Alexandropole, Karapet Apinian (Caucase).
[illegible]
(Կ.) 1248. 0—2